

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Wipo (Presbyter) - Cod. St. Blasien 60

[St. Blasien], [18. Jh.]

Wipo, Gesta Chuonradi II., Imperatores

[urn:nbn:de:bsz:31-52157](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-52157)

Lexum
Germanicarum
Veteres

Jam primum publicati
Scriptores VI.

In quibus proter ceteros, Nippo
de Conradi salici imp. vita, et tres
antiquitatum suldensium, diu desi-
derati libri, inveniuntur.

Ex

Joannis Distorii

Bibliotheca eruti et vindicati

nunc

Editione Tertia

revisi, emendati, et variis observa-
tionibus illustrati,

Curante

Burcardo Gotthoffio Struvio,
seren: Ducum Saxonie, et seren: Mar-
chionis Brandenburgici Consiliario du-
lice Historico Saxonico, et in Aca-
demia Jenensi profefore.

Cum gratia et privil. sac. cof. Maj.
itemque potentiss. Reg. Polon. et
Elect. Saxonie speciali.

Ratisbona,

Sumptibus Joannis Conradi Bodezij, MDCCLXXVI.

Epistola Medicatoria

IN NOMINE DOMINI AMEN

ANNO DOMINI MDCXXI

...

Epistola Medicatoria

...

Epistola dedicatōria.

*Reverendissimo et illustrissimo
Principi ac Domino
Domino Joanni Friderico
Abbati Tuldensi,*

*Virō Augusto Archicancellario, per Germa-
niam et Galliam primate, etc. Domino suo
humilime colendo.*

*Optime plurimumque de majoribus nostris et Repub-
lica mereri, qui libros veteres, et in eis vel res gloriose
gestas, vel varie habitatas, possessasque provincias,
vel liberorum et familiarum procreationes, non domi-
tantum in usum servant, etc.*

etc. etc.

*Nam, ut pauca de non nullis, quos in hoc tomo sunt,
dicam, primum volumen quot quantasque res con-
geserit, vel nullis antea publicis literis, vel non ita
luminose traditis, quot belgicas per liberos et nepotes, du-
tas explicatasque familias, sine quibus maneam Ger-
manicam Belgicam historiam esse, nequum esset.*

*Secundus vero libellus, qui nunc primum ex tenebris,
in quibus per annos 600. latuit, in mundi conspec-
tum meo labore profertur, quantum lumen est in eam
historicam, ut enim alia non essent, eius solo beneficio
Gidalo, uxoris Conradi salici imp. vera, diu hacte-
nus varieque disputata origo asseritur: quam alii quon-
dam Rudolphi, Burgundio regis postremi, sororem, Con-
radi filiam; rursus alii Henrici sancti ex sorore Ger-
siga neptim crederunt: alii ad Lucemburgios vel
Mosellanos principes, vel ad Francios reges; alii alio
retulerunt, summa opinionum varietate et historicorum
dimicatione. At nunc ex Wippono (author is est se-
cundi libelli, certe fidei scriptor, et Conrado Salico*

à sacris :) sine dubitatione constat, ab Hermanno,
Suevorum ducis, fuisse ex Gerbirga (non Jaryopria-
ga) Rudolphi Burgundi sorore susceptam: quo omnia
consentiant. Nec enim Henrico sancto Imperatori
Gerbirga soror, nisi religioni devota et in Chinnsee
Abbatissa: cui filiam Geraldam affingere, quam esset
in vitam monasticam, et in ipsum Salicum probre-
sum? Hermanno igitur Suevo, Henrici sancti
propinquo, non soror Gerbirga, sed Burgunda Conra-
di filia Gerbirga nuptum collocata, Geraldam ge-
nuit: quo et primo in Brunonis, Marchionis Sa-
xonie, ex Henrici Aucupis germanitate: et se-
cundo in Ernesti Suevis ducis (qui Leopoldi fi-
lius:) et tertio in Conradi Salici Imperatoris mat-
rimonio vixit: mater ex Salico Henrici III. impera-
toris et aliquot filiarum. Ubi simul veterum scrip-
torum aliquot, et in iis Trithemii turpe delramen-
tum, erroris convincitur, quos Henricum III. Co-
mitis à Calw filium, et per filio Salici nuptias
ad imperium erectum, comminisci non puduit.
Nec contentus Vuirppo, mariti simul Conradi Salici
gentem explicat, et eius patrem Henricum vel Hen-
zilonem; matrem Adelheydam Francici generis, Al-
salic Ducissam; avum Ethonem Francorum; pat-
ruum Conradum Carinthio Ducem; patruos Con-
radum Carinthium, Aviusque fratrem Brunonem,
Herbipolitanum Episcopum, recenset: totamque fa-
miliam ad authorem Conradum Ostrofrancorum,
et Suevorum, occisum in bello Ungarico Anno 977.
principem, Werneri filium, ducit.
Reliqua non attingemus, quo de utriusque Conra-
di patrueliam ad Romanorum regnum aspiratione,
quo de alterius Conradi in familia commoelam
cessione

cessione; quo de vita et gestis; quo de pietate et moribus commemorat; quo sine Wipponis testimonio vel dubitata nobis, vel incomperta et neglecta prorsus essent; ut illum non perisse auctorem, per magni ad rerum germanicarum notitiam, atque dignitatem interfit.

Utinam vero idem reliquis imperatoribus obtigisset, et quisque similem nactus Wipponem esset, qui eius familiam, nuptias, consanguineos, et facta, tum in libris consignasset, tum equè feliciter ad nos transmississet. Veterum certe principum: magis splendebat, et minus ambigeretur dignitas: nec ita dissimiliter in Libris successiones jactarentur. At illa felicitas Conradi fuit: ut hodie eius omnia, tanquam si recenti memoria accidissent, sine errore magna animi libentia recordemur: qui secundi libelli fructus est, et Wipponis in nos beneficium.

etc. etc.

Atque hoc cause sunt, cur et Reverendissimo, Illustrissimoque nomini tuo presentem tomum nuncupaverim; et cur, si intermisissem, alienum ab officio virtutis pietatisque meo fecissem. Suscipe igitur, Reverendissime et Illustrissime princeps, cum libro humilimum me tuique observantissimum servum: nec pater, ut vel libro frustra obstrigilent correctores, vel mea in te fidelissima constantissimamque veneratio (quo perpetua erit) in dubitationem vel suspensionem unquam deveniat. Deus te Ecclesie, imperio, et nobis in multos annos servet, ornet, augeat. Si quotidie et opto.

et ad

et ad Deum intercedo: et solent mecum boni
viri quam plurimi. Triburgo Calendis Augu-
sti. Anno 1607.

Celsitudinis Reverendissimo, illustris-
simoq; tuo

Servus humilimus et paratissimus
Joannes Bistorius D. ser. dom. nostri
prolatus domesticus, Ecclesie Cathedralis
Vatislar. propositus, sac. Cesar. Majst.
a Conficiis.

Continetur

Continentur

* (Secl. Tomo III.)

Hoc Rerum Germanicarum Tomo * Or-
dine Hec:

- I. Magnum Chronicon, in quo cum primis Belgicae res et familiae diligentur explicantur. Authore, vel Collectore ordinis S. Augustini canonicorum Regularium prope Nisiam religioso fol. 1.
- II. Wippo de vita Chunradi Salici imperatoris. fol. 457.
- III. Germanicarum antiquitatum thesaurus: vel traditionum fuldensium Libri III. fol. 487.
Singularum traditionum enumerationem subiecimus statim post seq. pagina, ut ibi simul in conspectu essent.
- IV. Augustanum Chronicon ecclesiasticum, Authore Sigismundo religioso fol. 635.
- V. Chronicon Episcopatus Constantiensis, inchoatum à Jacobo Manlio, Brigantine, Doctore: postea auctum ab alio bono viro, adiectis Episcoporum familiaribus fol. 687.
- VI. Chronicon Episcoporum Mindensium, in arte Collectore: cum Ecclesie illius privilegiis. fol. 807.

rum Germa-
nicum. To-
mo III.
*
17457.

6
*
Prefatio
(Burcardi Gottihelffii Struvii)

*
Denerolo Lectori Salutem!

Haut infimus Imperatorum Germa-
nicorum Imperator fuit Conradus II.
qui Hungariam Burgundiamque Ger-
manico acquisivit Imperio. Nilius
Imp: Historiam non sine laude perse-
cutus fuit Wippo, illorum temporum
presbyter, eandemque Henrico III. Imp:
Conradi Filio dicavit. Breve quidem
scriptum est, verum accuratum, fide-
que dignum, dum ea saltim, ut ipse in
praefatione testatur, scripserit, quo ip-
se viderit et ab aliis acceperit. Neque
tamen omnem Conradi Historiam ex-
ponit, sed ab illius saltim electione in
Imperium incoat, nihil de nativitate,
educatione, gestisque anterioribus tra-
dens. In hoc tamen lucem adfert Histo-
ria, quod Imp: eiusdemque Coniugis, Gi-
sela, parentes et ortum, modum electio-
nis Imperialis, quem sane nullus scripto-
rum alias tam accurate descripsit; et

Collate:
VV

gesta Conradi, fide admodum digna, exposuit. Gotsfridi etiam Viterbiensis, aliorumque, qui eum sequuntur, Commentum, qui Henricum III. Comitis à Calwe ex Conradi filia dicent fuisse pro-^{*pagin}
gnatum, ex eo facile poterit confutari, dum ^{-458.} ipsum disertis verbis Conradi II. filium fuisse dicat. Addi tamen merentur, quantum ad Conradi Imperatoris ortum, Francisci Guillimanni Tractatus de vera origine et stemmate Conradi, et potissimum celeberrimi Viri, Simonis Trillerici Hahnii Oratio de genuino et salico Conradi II. ortu, qui stemma Imperatoris ex genuinis scriptoribus illustravit. Adiecit Auctor noster versus, pro obitu Conradi Imp: quos etiam Jo: Georgius Secardus veterum monumentorum quaternioni (a) inseruit, eodemque ex e Manuscripto, in quibusdam vocibus a nostro Auctore discrepantes. Scripsit idem Wippo Tetralogum s: panegyricum, ligato sermone, in honorem Henrici III Imp: ad quem ipse in hoc scripto provocat, quem ex Codice Augustano primus in hanc Eulem protraxit Henricus Canisius. (b).

(a)

(b)

(a) p. 56. (b) Tom. II. lect. ant. p. 190.

Wippo de

Wippo de vita Conradi
Sulici Imperatoris.

num. 421.

Epistola ad Regem Henricum
Conradi Imperatoris Filium.

Gloriosissimo Imperatori, Henrico tertio Regi, ad
pacem et bellum idoneo, Wippo Dei gratia presby-
ter, servus regalium servorum, huius orbis Domino do-
minantium: vitam illustrem, et inelucta gesta Conradi
imperatoris patris tui, Domine Imperator, scribere opor-
tunum existimavi, ne lucerna lateat sub modio, ne
solis radius sit in nubilo, ne virtus memorialis obdu-
catur oblivionis rubigine. Gesta enim illius, nisi pro-
clara et valde lucida procederent, a sequenti nimio
splendore tuarum virtutum viderentur aliquatenus
obscurari. Mihi autem servulo tuo is animus est, si Deus
annuerit, utriusque acta referre, quo acciderunt me
superstitē, ita inter nos distinguendo, ut in alterum
tempus: utpote Romanum imperium salubriter inci-
disse, alterum eandem rationabiliter sanavisse vera-
citer dicam. Quod si hinc plus vel minus, vel ali-
ter se integritas rerum habet, scribo vel dixero, non
erit culpa scribentis, sed narrantis, quoniam cum
plurimum tempus infirmavi, non potui in Cappella
senioris mei Conradi frequenter adesse. De his
autem, quo ipse vidi, et ab aliis accepi, fructum a
vobis colligere volentibus stylo veritatis innixus.

Collat. per rote

V V

propalabo. Et quoniam sunt quodam, quo vi-
vente patre laudabiliter egisti, eadem inter acta
patris ponenda consueveram. Quo vero post obitum
illius gloriose feceras, per se ordinanda decrevi. Et
vero aliqui calumniantes obiciunt michi, hoc opus
super vacaneum esse, cum et alii de eadem re
scripserint, licet inde nondum aliquid scriptum
vidissem: respondabo, in ore duorum vel trium
habet omne testimonium: et verba Christi in
Evangelio, non per unum solum, sed per quatuor te-
stes idoneos in ecclesia dilatari. Tibi, summe
Imperator, hoc opus devoveo, tibi gesta patris re-
presento, ut, quoties ipse res clarissimas agere me-
ditaris, prius paternas virtutes velut in speculo
imagineris, et illud in te floreat abundantius, quod
hereditasti à patris radicibus, qui, ut cunctos
Antecessores tuos in quibusdam divinis et munda-
nis rebus superasti, ita regnum et imperium tu-
um diuturnius omnibus illis, favente Deo omni-
potente, merearis obtinere. Vale.

Incipit Prologus

Incipit Prologus.

Rerum labentium fugitivam memoriam literarum
 vinculis connectere, et prosertim Christiani Imperii
 laudes inertis silentio non transire, eum et his, qui hoc
 in hac vita bene administrabant, inde quaedam per-
 petuitatis, perduret gloria, tum posteris, si simula-
 ri parentes relint, bene vivendi apposita sit forma,
 aptum et conveniens esse putari, quia utile exem-
 plum imitantis animum promptiorem atque fir-
 miorum in rebus agendis reddere solet. Item sit ple-
 rumque, ut de laude maiorum facile nascatur verecun-
 dia, et confusio posterorum, si se his saltem non oqua-
 verint, cum gesta eorum fama docente laudaverint.
 ut enim virtus plerumque vulgares nobilitat, sic nobili-
 tas sine virtutibus multos nobiles degenerat. praeterea
 videtur non licere de victoriis Catholicorum princi-
 pum tacere, et Tyrannorum infidelium triumphos
 largis vocibus publicare. Satis inconsultum est, su-
 perbum Tarquinium, Tullum et Ancum, patrem Ane- num. 172.
 am, ferocem Rutulum, et huiusmodi quoslibet et scri-
 bere et legere: nostros autem Carolos atque tres Ottones,
 Imperatorem Henricum secundum, Chuoniadum im-
 peratorem, patrem gloriosissimi Regis Henrici III.
 et eandem Henricum, Regem in Christo triumphan-
 tem, omnino negligere. Verendum est modernis scrip-
 toribus vitio corporis apud Deum vilescere: cum pri-
 mitiva auctoritas veteris testamenti, quo historias pat-
 rum fructifero labore diligenter exarat, novarum re-
 rum frugem in memoriis cellariis recondi debere pro-
 figuret, et doceat. Sic Abraham Loth, fratruelcem
suam

suam, in bello liberasse commemoramus: sic filios
Israël hostes diversos superasse comperimus. Sic Da-
vid regis pericula, Salomonis consilia, Gedeonis inge-
nia, Machabæorum pugnas, propter scriptorum copiam
præ oculis habemus. Veteres enim philosophi diverso-
modo reipub. consuluerunt. Referebant plerumque
somnia probabilia, quibus animos auditorum indu-
cerent in id, quod affirmare instituerunt. Interdum
ad idem officium fabulosas narrationes, honestis rebus
et nominibus velatas, cum huiusmodi figmenta nihil phi-
losophis refragentur, adinvenerunt: sope apertis di-
sputationibus rationis fidem faciebant reipub. rectori-
bus animos humanos eternos esse: et ut refert Macrobius
Socratem dixisse, animam post animal non perire, atque
omnes penè philosophi humani studii fructum non cum
vita ipsius terminari, sed omnes, qui patriam adiu-
verint et legem conservaverint, sempiterno ovo felice-
ter perfrui, iustitiam vero contemplantibus, iusti crea-
toris iudicio, bonam reservari indubitanter docuerunt.
Animam vero humanam immortalem esse, id ex mul-
tis rationibus probant, tum inde, quod, dum cor-
poris nexibus inclusa, ea libertate utitur, ut mo-
do sideros recessus, modo terrestres, interdum ma-
rina abdita, que nunquam corporaliter videbat,
vivaci motu cogitationis percurrat: aliquando vi-
gilante, interdum quiescente corpore, plurima
futura suo, non alieno visu colligat, eaque memo-
ria retineat: nebuloso velamine carnis exuta, mul-
to liberius eadem vivacitate perfruat. Idque
credere, quin potius scire, maximo usu fore prin-
cipibus, aiebant, qui sope per insolentiam torpe-
scentes

sceler, sequentis vite commoda minus attendunt.
 Quam obrem Victoribus statuas et monumenta quam
 amplissima fecerunt antiqui, eorumque acta inscribi
 debere consueverunt, ut illis mortuis honor extaret, ad
 perpetuam memoriam posteritatis, quorum animas
 vivere credebant in perpetuum. Licet ipsi humana
 tantum sapientia investigarent immortalitatem anime,
 quae illis necdum à Christo aut promissa vel ostensa
 fuerat: hinc tamen adducti, et iustitiam ipsi colebant
 et hanc rectoribus patriis scriptis suis diligenter incul-
 cabant. Acta vero Reipub: mori simul cum eius
 rectoribus arbitrati sunt, nisi quod accidit, notaretur.
 A propter desidiam silendi maximam perniciem fieri,
 si ex scriptis remanentibus non pateret, illud unum
 quodcumque sequi defunctum, cui vivus adhibuit stu-
 dium. Nos autem, à quibus sermo veritatis elimi-
 navit torporem taciturnitatis, dicend: quod dico vo-
 bis in tenebris et dicite in lumine: et quod in auri audi-
 tis, predicate super tecta. Cur principibus Christia-
 nis et evangelico fidei assertoribus sustinemus ne-
 gari, quod suis ultro offerunt pagani? si enim nostri
 Catholici reges, vero fidei defensores legem, ac patrem
 Christi, quam nobis per Evangelium suam tradidit,
 sine periculo erroris, gubernant, qui eorum benefae-
 ta scriptis suis manifestabunt, quid aliud quam Evan-
 gelium Christi predicabunt? quamvis animus scriben-
 dis vacillet aggredi arduas res maturo consilio, mo-
 rali gravitate, summaque constantia peractas, etsi
 inepto luxu, vel ficta audacia aut cupiditate fla-
 gitiosa fiant, res, in quibus cunctis scriptorem oportet
 versari, et in actis eorum, quae notat, vulganda
 sunt tam gesta, quam omissa, prout facillime in-
 genti.

geni dederit, ex qua re boni ad virtutem incitantur,
mali autem honesta invectione corriguntur. Illa igitur
est causa scribendi, quod nulla vetat religio, et com-
mendat intentio. Et proderit patrio, et benedictio con-
ducit posteritati. Quod proterit, in promptu est:
quicquid autem futurum est, non est in pronotione.
qua de re atque pro adductus, hoc scribere volui ad com-
munem utilitatem legentium, quod audientibus foret
iucundum. Etiam si quid in his, quod inhonestum,
asseratur in potestate lectoris ad imitandum erit
in proptatulo: quod etiam facio meo propectu, ut qui
multis prementibus vitiis corpus, excitante deo, ocio-
sitate velut animo inimicam, hinc occupatus nego-
tiis, vitare valeam. Siquidem cum de publicis ge-
stis paratus sum dicere, precipue duorum cetera le-
gum complectar, scilicet Conradi imperatoris, atque
filii eius Regis Henrici tertii, quem Henricum lincolni-
ensis sancti, penes prudentiores cognominant. Patrio ve-
ro gesta, que meis temporibus acciderant, prout ipse
vidi, aut reatu aliorum didici, calamis pingentibus,
ignavis successoribus effigiabo. Acta autem clarissima
filii, quoniam adhuc Dei gratia supersites regnat, quam-
diu vixero, congregare non desinam. Quod si hoc accide-
rit, ut sicut ante legem hanc vitam mihi contigit, intro-
ire, si mihi accidat exire, et comodo opus meum im-
perfectum deseram, obsecro post me scribentem, ne
pudeat illum meis fundamentis parietes suos super-
ponere: ne spernat styllum cadentem erigere: ne in-
videat meis costis, sicut nollet aliquem invidere
suis non finitis. Si enim qui incepit, medium habet
non oportet esse aliquem in huius operis calce in-
gratum.

num. 423.

gratum, qui principium inveniet preparatum.
 Nec de proœmii compendio proposui: nunc ad gesta
 Imperatoris veniam: sed prius de electione eius, quam
 idonea fuerit, pauca edisseram: ut inde probabilius
 scribere valeam, si prius, qui pontifices, et ceteri
 principes tunc temporis regni subsidio fuerint,
 commemorabo.

De Conventu Principum

Anno ab incarnatione Domini Millesimo **XXIII**.
 Imperator Henricus secundus, bene compositis imperii
 rebus, cum iam post longum laborem maturum fructum
 pacis metere coepisset, imperio incolumi, mente sana,
 corporis correptus est infirmitate: qua invalescente, **III**.
 Idus Julii hanc vitam excessit: cuius corpus de Saxo-
 nia ad sepeliendum ducitur ad locum, qui dicitur Ba-
 benberg, ubi ipse bono zelo ac studio fundavit Episco-
 patum, omni ecclesiastico apparatus insignem. Ad cu-
 ius dedicationem Dominum Apostolicum, nomine Bene-
 dictum, aseruit, cuius auctoritate, ad tutandum locum,
 privilegia publica stipulatione confirmavit. post im-
 peratoris obitum, Respublica amisso patre, tanquam
 desolata, in brevi vacillare coepit. Unde cuius optimo
 metus et sollicitudo: presertim autem in voto imperium
 periclitari erat. Verum divina providentia ancho-
 ras Ecclesie commisit viris pontificalibus, et his queber-
 natoribus, quales ad ducendam patriam sine jactu-
 ra in portum quietis eo tempore superesse oportebat.
 Nam cum Imperator sine filiis obisset, quilibet potentif-
similis

simas secularium principum, ut magis, quam ingenio
nitebatur, aut fieri primus, aut quacunq; pactione, ut
primo secundus; ex qua se discordia pene totum regnum
invasit; adeo ut in plerisque locis, eodem, incendia, ca-
mine fierent, si non is impetus illustrium virorum suff-
lamine impediretur. Imperatrix de vero Charungunda,
quanquam maritali rigore destituta foret, tamen con-
silio fratrum suorum, Theoderici Metensis Episcopi, et
Hetzelonis Ducis Bavaris, pro viribus seipsum succur-
rebat, et ad restaurandum imperium aciem ingenii
mentisque sollicita consideratione direxit. Res petit,
ut dicam summorum nomina quoddam, seu pontificum
sive secularium principum, qui tunc in regnis vivebant
quorum consiliis consuevit Francia reges eligere, ne
ea, que dicitur sum, quasi sortitu videantur fieri,
sed ut, quod prudentissimorum virorum consulto cer-
nitur actum, utile et honestum atque optimum factum
credatur. Eo tempore Archiepiscopatum Moguntinensem
rexit Aribus, natione Soricus, nobilis et sapiens, aptus
regibus Consiliis; Coloniensem vero Archiepiscopatum
delegatus tenuit, Consanguineus Aribonis providus,
et ad id officium idoneus; Treverensem quoque Archi-
episcopatum gubernavit Soppe, frater Ernesti Ducis,
vir pius et humilis, qui eodem tempore filium fratris
sui, Ducem Ernestum, cum ducatu Alamanico sub
tutela habuit; Metensem Episcopatum Theodericus
nobilis, et in virtute strenuus prospexit; Argentino
civitati Werinharius Episcopus profuit, generosus in
divinis, et secularibus officiis studiosus; Warabier-
gensi ecclesie insedit (Marcelinus) Marcelinus sa-
piens, et in ecclesiasticis dignitatibus fidelis; Habens-
bergensem

bozgensem Episcopatum Eberhardus rexit, primus
 Episcopus. Alius Boleus, vir ingenio et moribus lei-
 pub: valde necessarius: constantiensis ecclesie profue-
 rat. Heimo, vir sapiens in Deo, modestus, et provi-
 dus ad seculum: Augustam Vindelicam regerat Epi-
 scopus Bruno, frater Henrici imperatoris, utilis
 et clarus ingenio, si fraterno odio, quo imperatori
 egerat, non obscuraretur: Juvavensem ecclesiam, quam
 vulgari sermone Calzoure dicunt, rexit cono memo-
 rio Guntherus Archiepiscopus, frater Eberhardi (alias num: 1221.
 Ecardo) et Hermannii comitum, mitis et bonus, quae
 Deum et homines: Raderbonensis ecclesie Episcopus
 erat Burchardus (al. Leobardus) benevolentis gra-
 tia conspicuus: Trisingensem ecclesiam regerat Albertus
 (al. Albertus) Episcopus, prudens gubernator cleri et
 populi sui. Cum istis multi alii pontifices et Abbates
 ex istis regionibus aderant, quos singulos nominare,
 operis fastidium generat. Caetero profecto, quoniam
 me latuit, quid de vita eorum nominibus addicere con-
 veniret, memorare vitari, quanquam et eos summis
 rebus adesse, consulere, succurrere procul dubio per-
 ceperim. Italiam transeo, cuius principes in brevi con-
 venire ad regiam electionem nequiverunt, qui postmo-
 dum in urbe constantensi cum Archiepiscopo Medio-
 lanensi, et reliquis principibus occurrenter regi, sui
 effecti sunt, et ei fidelitatem libenti animo iurave-
 runt. Duxer autem supradictis viris contemporanei
 hi fuerant: Bonno Dux Saxonie: Adelbero Dux Hist-
 rie: Metzilo Dux Boioarid: Ernestus Dux Aleman-
 nie: Lutaringorum dux Fredericus: Ribuariorum dux
 Gozelo: Cuno Warmatiensis, dux Francorum: Udal-
 ricus dux Boemie: Burgundia enim nondum romano
 imperio

imperio, ita ut nunc, acerbis fuerat. Quod autem
subiecta est modo, trium regum gloria ascribitur. Se-
cundus Henricus imperator primum eam subicere
intendit, (tentavit) et bene in hoc studio perseveravit.
Deinde Conradus imperator animose impetu Francos ^{pag.}
hostiliter ex ea eiecit, bellos eam subiugavit. Ad ^{463.}
extremum Rex Henricus tertius, pius, pacificus,
linea iustitiae, bello et pace eandem Burgundiam
temperavit cum magnificentia: ubi, quae Divina pro-
videntia tam pacis, quam belli consiliis, conciliis et
contentibus, quibus interdum ipse interfui, pergit,
alias commemorabo. Nunc ad progressum redeo.
Ungaria autem, quam idem Rex Henricus tertius
nobili atque admirabili victoria domuit, et post victo-
riam sapientissimo consilio sibi et successoribus suis
stabilivit, praedicto tempore nec audire nos sustinuit.

Supra memorati Episcopi et Duces, ceterique po-
tentes, haud aliter periculum minitans, melius aut
citius evadere nati, summa ope et industria memo-
rabili utebantur, ne levis publ. ductus sine regente nu-
taret. privata consilia et animos singulorum, cui quis-
quam consentiret, cui dissentiret, aut quem sibi Do-
minum optaret, epistolarum et legatorum commodi-
tas conferbat, neque id in vacuum. Nam providen-
tia est, interiori preparare, quo foris indiges, et con-
siliium ante opus, solum est sequentis fructus. frust-
ra enim ab altero auxilium expectas, si ignoras, quid
desideres. In rebus arduis secreto consulere, paulatim
deliberare, velociter facere, bonum exitum habebit.
Tandem condita est dies, notaturque locus, sit publicus
conventus, qualam me vidisse antea non memini. In
460

quo contentu quid actum sit dignum memoria, scribere non differam.

De Electione Regis.

Inter Moguntio confinia et Wormatio locus est amplitudine planicie causa, multitudinis maximo receptibilis: ex insularum recessu ad secretas res tractandas tutus et habilis, sed de vocabulo et situ loci (a) plenius dicere Topographis relinquo: ego autem ad incertum redeo. Quam dum convenissent cuncti primates, et ita dicam vires et visera regni, eis et circa Rhenum castra locabant. qui dum Galliam à Germania dirimat, ex parte Germanis, Channones cum sibi adiacentibus Sclavis, Franci Orientales, Norici, Alemanni convenere.

De Gallia vero Franci, qui supra Rhenum habitant, Ribuarii, Lutharingi, coadunati sunt. Quoritur de re summa dubitatur de electione incerta: inter spem et metum suspensi, alterna desideria cum invicem cognati, tum inter se familiares distissime explorabant. Neque enim de medio erire consulendum fuerat, sed de ea, quo nisi ferventi pectore maximo studio coqueretur, ad perniciam totum corpus regni terminaretur. Et ut proverbii communibus utar, expedit ori, bene coquere cibum, qui crudus sumptus generat periculum, et ut aiunt, medicamen in oculis ponendum caute est providendum. Eodem modo, cum diu certaretur, quis regnare deberet, cumque alium etas vel nimis immatura vel ultra modum prorecta; alium virtus inexplorata; quorundam insolentia curia manifesta recusaret: inter multos electi pauci sunt, et de paucis admodum, duo sequestrati sunt, in quibus examen extremum, summorum virorum summa diligentia due deliberatum, in unitatis pundo tandem quierit. Erant duo Channones, quorum unus, quod majoris etatis esset, ^{maior}

Notam (a) vide facie sequenti, huc pertinentem.

maior Chunone vocabatur: alter autem junior Chunone
dicebatur, ambo in Francia Teutonice nobilissimi ex
duobus fratribus nati: quorum alter Hertz, et alter
Chunone dicitur est: ipsos vero ab Ottone Duce Franco-
rum natos accepimus, cum duobus aliis Brunone et
Wilhelmo, ex quibus Bruno, Apostolice sedis Roma-
no sacrosancti supra effectus, mutato nomine, Gregorius
appellatus est: Wilhelmus, factus Argentinenfis ecle-
siae Episcopus, miro modo iam sublimavit. Praedicti
duo Chunones, cum essent, ut dictum est, ex parte
genitorum nobilissimi, haud secus ex materno genere
claruerant. Juniores Chunonis mater Machilda, de
silia Conradi, Regis Burgundiae (et alias Longobardiae)
nata fuit. Majoris Chunonis mater Adelberga (vel
Adelbera, vel Adelheyda) ex nobilissima (et gloriosissi-
ma) gente Lotharingorum oriunda fuerat. Quae
Adelhayta, soror erat comitum Gerhardi et Adal-
berti, qui semper cum Regibus et Ducibus confligentes
ad extremum, causa propinquisui, Conradi Regis, viam
acquiescebant, quorum parentes (ut fertur) de antiquo
genere Trojanorum Regum venerant, qui sub beato
Remigio Confessore, iugo Fidei colla supponebant.
In his duobus, id est, in maiore Chunone et minore
(et minore) die pendebat reliqua nobilitas: et quamquam
maioris Chunonem secretis consilio, et avido desi-
derio, propter virtutem et probitatem illius, pene om-
nes eligerent, tamen propter junioris potentiam, ne
pro honoris ambitione dissiderent, animum suam
ingeniose quisque dissimulabat. Ad extremum vero
divina providentia contigit, ut ipsi inter se conveniret
quodam

Ca) Hermannus Contractus ad a. 1021. habito conventu
apud Villam Lambam, Cuonradus senior, filius Hen-
rici, Rex promotus.

quoddam pacto, in tam dubia re satis convenienti ut,
 si quem illorum major pars populi laudaret, alter ei-
 dem sine mora cederet. Astimo quod dignum sit dicere,
 quare ratione major Chuno suam prodidit ingenium, non
 quod ipse desperaret non fieri, unde iam nictum Dei
 Principum cordibus inspirari. Et inspiratum ipse percipit,
 sed ut cognati animum, quo minus in novis rebus per-
 turbaretur, confirmaret. Hac igitur prestantissima
 oratione illum alloquitur. Rebus prosperis condig-
 num gaudium, nec gravitatis modum excedit, nec
 quinquam ingratum esse pro acceptis beneficiis finit
 et sicut in adversis damnosa passillanimitas ad deterio-
 ra trahit, sic in secundis honesta jucunditas hominem
 ad meliora ducit, et parum valet fructus parva felici-
 tatis, qui moderata alacritate non pascit animum la-
 borantis. Hoc modo animi mei vigorem magnis gau-
 diis augeri sentio, quod est tanta concione consen-
 sus pariter omnium nos duos solummodo provide-
 bat, quorum alterum regali fastigio locaret. Neque
 enim ostimare debemus, vel nobilitate, vel divitiis
 propinquos nostros antecedere, aut aliquid nos pro-
 meruisse tanta veneratione dignum, verbis mani-
 bus non oportet extollere. Et Majores nostri gloriam
 suam factis, quam dictis prodere maluerunt: com-
 muni vita contentos esse decebit quoslibet inter equa-
 les. Quicquid autem id est, quod ad aliquid habi-
 liores reliquis putamur, inde grates auctori Deo red-
 damus. Nobis ergo cogitandum est, ne, qui aliena
 consensione digni tanto honore estimati sumus,
 proprio et familiaris dispendio indigni hac gratia
 videamur. Stultum est enim aliena potestate pro
 suo nimium abuti. In omni electione nemini licet
 de se ipso judicare: licet autem de aliis.

Quod

Quod si alicui de se liceret, quos regulos, ne reges di-
cam, videremus: non erat nostris potestatis hanc dig-
nitatem ex multis inter binos coardare. Vota, stu-
dia, Consensus Francorum, Saxonum, Thuringorum, Saco-
num, e Soricorum, Alemannorum (a) qui obstinam vo-
luntatem habebant, ad nos conferebant, tanquam ad
unius stirpis proraginem; veluti ad unam domum;
sicut ad indissolubilem familiaritatem, quos ex tam mul-
tis causis connexos dissolvi prope inimicitiam nemo
supplicabitur. Concordare decet, quodque natura ligavit,
que sibi cognatam iungit amicitiam. Quod si ultro
oblata ab aliis, aliqua re impediunt, reuincuntur, hoc est
num: 426. si in vicem discordamus, certum est, quod populus tunc
reliquit nos deserere, ac tertium quemlibet sibi quorere:
et nos non tantum summo honore privabimur, sed quod
omnibus bonis morte detestabilius est, infamiam igna-
re et invidio incidemus: quasi et tanti regiminis
virtutem non possimus sustinere; et alter alterius,
quod inter consanguineos magnum nefas esse puto, ce-
dere non debet honori. Et maximus igitur honor, summa
potestas circa nos adhuc versabitur, et ita ad nos per-
venit, ut si velimus, in altero neutrum remaneat. ^{x pagina}
Quocirca mihi videtur, si in uno de nobis hic honor ^{468.}
coadunatus remanserit, ut alter eiusdem honoris par-
ticipatione ulterius quodammodo non careat. sicut
enim in regum parentes, quamvis cuncti reges non
sint, honoris quodam derivatio transfunditur: sicut et
hi, qui conscripti et pro nominati ad potestatem fue-
runt, licet ad hanc non perveniant, tamen honore
quodam inde nato penitus non carebunt; nam ad
suam dignitatem immeriti non exigentur. proterea,
si regum cognati propter reges honorantur, idem pro-
ner erga nos tales esse velint, quales in vicem consen-
tuntur

Notam (a) vide pag. seqq.

lancea mente fuerimus, et eo modo pro rebus alterius
 ex altero pendeat: qui feliciores nobis esse poterunt,
 si alter regnabit; alter regnanti publicam rem per
 benevolentiam suam quasi prestabit. Quare cautissi-
 mus: alienum propinquo, incertum certo non profra-
 mus: ne hodierna dies, huius usque pro tali arbitrio satis
 lota et jucunda, longi temporis infortunium nobis
 pariat: sic conceptam tanti populi benignitatem ma-
 le inter nos tractabimus. quod ne fiat, ex mea parte om-
 nium cognatorum meorum dilectissime, quid de te sen-
 tiam, dicere volo. Si animum populi cognovero, te
 velle te desiderare in Dominum et Regem: nullo prave
 ingenio hanc benevolentiam a te revocabo, quin potius
 te eligam tanto aridius ceteris, quanto me sperabo tibi
 gratiorem illis. Si autem Deus ad me respenderit, de-
 bitam vicem mihi a te rependi non dubito. Ad hoc
 minor Chano respondit, totam hanc sententiam sibi
 acceptam fore, seque illi, sicuti cognato charissimo,
 si eam res summa vocaret, omnem regiam fidelitatem
 facturum, certissime promisit. Inter hoc verba major
 Chano pluribus videntibus paululum se acclinans,
 cognatum osculatus est: quo osculo primum deprehen-
 sam est, utrumque illorum alteri acquisisse. Hinc
 sumpto iudicio concordis, confedere principes: popu-
 lus frequentissimus astabat.

Tunc quod quinq; die relatum corde tegebat,
 ferre palam licitum gaudebat tempus adesse.

(C) Quinque istos germanio populos, juris germanici, Comi-
 tiorum atque electionis participes, dixerit huius verbis Wijo-
 pro reanset. In hunc igitur de stavis et Vandalis, prout Cocceius salu-
 que, qui eum sequuntur, hoc addunt, dum isti juris germanici
 nunquam facti fuerint participes, potius germanis semper
 fuerint subiecti. Adde Syntagma juris publici. cap. III. * Struvii
 §. II.

Archiepiscopus Moguntinensis, cuius sententia ante
alios accipienda fuit, rogatus à populo, quid sibi vi-
deretur, abundanti corde, hilari voce laudavit et ele-
git maioris status Chunonem suum in dominum Re-
gem, atque Lectorem et Defensorem patris. Hanc sen-
tentiam ceteri Archiepiscopi, et reliqui sacerdotum ordi-
num viri indubitanter sequebantur. Junior Chunonem, pau-
lulum cum Lutharingis placitans, statim reversus, ma-
ximo favore illum ad Dominum et Regem eligit: quem
rex manu apprehendens, fecit illum consecrari sibi. Tunc
singuli de singulis regnis eadem verba Electionis sponte-
me repetebant: sed cum populi: omnes unanimiter in
Regis electione principibus consentiebant: omnes maiorem
Chunonem desiderabant: in illo persistebant: ipsum can-
tis dominantibus nihil horitendo, pro se procerunt, eundem-
que regali potentia dignissimum iudicabant: et ut nulla
mora consecrationis illius fieret, postulabant. Supradicta
Imperatrix Muegunda regalia insignia, que sui Im-
perator Henricus reliquerat, non gratante, gratanter
contulit, et ad regnandum, quantum huius sexus autho-
ritatis est, illum corroboravit. Credo quidem, huius
electioni celestium virtutum favorem non desse, cum
inter singularis potentie viros tot Duces et Marchiones
abique invidia, sine controversia is eligeretur, qui licet
genere et virtute atque in propriis bonis nemine spect
inferior, tamen de Republica, ad comparationem ta-
lium virorum, parum beneficii et potestatis habuit.
Quamquam Archiepiscopus Coloniensis, et dux Friede-
ricus cum aliis quibusdam Lutharingis, causa junioris
Chunonis, ut fama fuit, imò hoste pacis, Diabolo insti-
gante, in pacati discederent: qui tamen cito reversi,
ad gratiam Regis, propter eos, quos communis conditio mor-
tis preoccupavit, quicquid ipse proceperat, gratanter
accipere

accipere, et Archiepiscopus Moguntinus, quare pro emen- num. 427.
 datione prioris regis impetrabat à Rege, ut sibi liceret
 in ecclesia Colonienſi reginam consecrare. De qua in ſe-
 quentibus dicitur nunc ad Regem revertar. Iſe Dei
 nutu electus eſt, in quo ipſe prouidit teſtimonium, quod
 poſtea Rex accepit ad hominibus. Erat enim uir magno
 humilitatis, prouidus conſilio, uerax in diſtis, ſtrenuus
 in factis, minimum auarus, omnium legum in dando
 liberaliſſimus. De cuius moribus poſtmodum plenius
 dicero. Illud tamen ~~habetur~~ hã dicendum eſt, quo ne- tamen
 quaquam potuit remanere, ut ille non ſuſcipere
 A. maximus, cui maximarum virtutum rigor inerat.
 Cum enim ſcriptum ſit, gloriam præcedit humilitas, me-
 rito proceſſit huius mundi glorioſus, cui regina virtu-
 tum adhererat. Igitur non erat fas alicui in terra mi-
 litare, quem Deus omnipotens prædeſtinaret omnibus
 imperare.

De Conſecratione Regis

Peracta electione, Regem ſequi Moguntiam, ut ibi ſa-
 cratiſſimam unctionem acciperet, cum claritate maxi-
 ma omnes properabant. Iuuant gaudentes, Clerici ꝑſallebant,
 Laici canebant, utriusque ſuo modo: tantus lætæ Deum
 accepiffe ad hominibus, una die in loco nondum conſerua-
 tam. Si Carolus magnus cum ſcepſtro uiuus adſeſſet: non
 alacrior populus fuiſſet, nec plus gaudere ualere de tanti
 uiri reditu, quam de iſtius Regis primo acceſſu. Rex per-
 uenit Moguntiam: ibi honore debito receptus, conſecratio-
 nem ſuam omnibus deſiderabilem deuotius ꝑſtolaſſetur.
 Ad quem benedicendum, in die natiuitatis ſancto Olla-
 ridi, cum Archiepiſcopus Moguntinensis et omnis Clerus
 ſolenniter ſe ꝑꝑararent, inter ſacra officia regio unctionis
 Archiepiſcopus hoc ad Regem uſus eſt ſermone: Om-
 nis potestas ſtudentis ſeculi de uno fonte puriſſime ori-
 natur.

vatur. Solet autem accidere, ut cum plures civili de
eodem principio procedant, alio tempore sint tardissimi, alio
lucidi, forte capitali in puritate sua permanente. Eodem
modo, quantum humana conditione creatorem et Creaturam
inter se conferre audeat, de Deo Rege immortalis et terre-
nis legibus continere valemus. Scriptum est enim, om-
nis potestas à Deo est. Et omnipotens Rex regum, tot-
ius honoris Auditor et principium, quando in principis
terre alienius dignitatis gratiam transfundit, quantum
ad naturam principii pura et munda. Cum autem per-
venient ad eos, qui hanc dignitatem indignè tractaverint,
et eam cum superbia, invidia, libidine, avaritia, ira,
impatia, crudelitate polluerint, sibi et omnibus sub-
iectis, nisi ponitendo se purgaverint, periculis potum
iniquitatis propinabunt. Oret et intercedat ad Domi-
num omnis Ecclesia sanctorum, ut dignitas, que hodie
pure Domine et Regi nostro Conrado presenti à Deo
prestat, inviolata, quantum hominis est, ab eo ser-
vetur. Teum et propter te nobis est sermo Domine Rex,
Dominus, qui te elegit, ut esset rex super populum
suam, iste te prius voluit probare et postmodum reg-
nare. Flagellat enim omnem, quem recipit. Dignabatur cor-
ripere, quem voluerat recipere; placuit ei humiliare, quem
proposuit exaltare. Sic Deus Abraham servum suum ten-
tavit, et tentatum glorificavit. Sic David famulum suum
Saul Regis iram, persecutionem, iniurias, et Latibula De-
serti, fugam, exilium pati permisit, quem postea re-
gem gloriosissimum in Israel fecit. Beatus qui suffert
tentationem, quoniam hic accepit coronam. Non sine causa
te Deus exercuit, fructum sequentem in te dulcificavit.
permisit te antecessoris tui Imperatoris Henrici gratiam
perdere, et eandem iterum recipere; ut scias modo hinc
misereri, qui perduent gratiam tuam: passus es iniurias,
ut

ut nunc scias misereri sustinentibus iniurias: pietas di-
 vina voluit te esse sine disciplina, ut post colerte nigi-
 stericum christianum caperes imperium. Ad summam
 dignitatem pervenisti, vicarius es Christi. Nemo
 nisi illius imitator verus est dominator: oportet, ut
 in hoc solio regni cogites de honore perenni. Magna fe-
 licitas est in mundo regnare, maxima autem, in
 caelo triumphare. Cum vero Deus a te multa requi-
 rat, hoc potissimum desiderat, ut facias iudicium et
 justitiam ac pacem patrie, quo semper respicit ad te:
 ut sis defensor ecclesiarum et clericorum, tutor vidua-
 rum et orphanorum. Cum his et aliis bonis firmabi-
 tur thronus tuus hic et in perpetuum. Et nunc do-
 mine Rex, omnis sancta ecclesia noscum rogat gra-
 tiam tuam, pro his qui contra te hactenus deliquerunt,
 et offensione aliqua gratiam tuam perdididerunt. Ex-
 quisitus est unus, Otto nomine, vir nobilis, qui te offen-
 debat, pro illo et reliquis omnibus clementiam tuam ora-
 mur, ut illis dimittas pro charitate dei, quo te hodie in-
 ritum alterum mutavit, et numinis tui partecitem fe-
 cit, quatenus ipse tibi eandem vicem pro universis de-
 lictis tuis dignetur rependere. In hoc sermone Rex mi-
 sericordia motus, ingemuit, et ultra, quam credi pos-
 set, effluebat in lacrymis. Deinde, sicut Episcopi et
 duces cum universo populo sequebantur, omnibus, quod ad-
 versus illum deliquerant, dimisit. Hoc omnis populus
 gratanter suscipiebat. Omnes manifeste pietate Regis
 pro gaudio plorabant.

pag. 467.

Territus esset homo, qui plangere non potuisset,
 quod tantas culpas ignorit tanta potestas.
 Et quamquam vindicare posset suas iniurias, si nunquam
 Rex fieret, tamen pro nulla tanto potestatis fiducia
 ad ulciscendum aliquid reservabat. pro actis decentissi-
 me divinis officiis, et regali consecratione, Rex pro-
 cessit, et sicut de Saul rege legitur, quasi ad humeros
 sursum.

superam, cunctis, altior ibat, et veluti in quandam
habitudinem antea non visam, in illo transformatus, cum
sacro comitatu, alacri vultu, honesto incessu ad cubicu-
lum rediit. inde ad mensam regali apparatu receptus
eam diem regio species primitivam efficacissime con-
sumpsit.

De Dispositione Curiali et de Regina.

De Fidelitate facta regi minus necessarium dicere pu-
to, frequenti testu teste, quod omnes Episcopi, Ducer, et
reliqui principes, milites primi, milites gregarii, quae-
ingeni omnes, si alicuius momenti sint, regibus fidem
faciant. Multo tamen sincerius et libentius iurando om-
nes subieciuntur, similiter in Dispositione curiali, quam
Rex maiorem Domus statueret, quos cubiculariorum ma-
gistros, quos inferiores et pincernas et reliquos officarios
ordinaret, dia non est superseclendum, cum illud brevi-
ter dicere possim, quod nullius antecessoris sui ministeria
aptius et honorificentius provisum memini **vel** legi. Ad
quam rem plurimum valuit ingenium Augustensis
Episcopi Brunonis, et Wernheri Argentinensis Epi-
scopi consilium; sic etiam Wernheri militis, quem
Rex longe ante cautum consiliis, audacem bellis, fre-
quenter secum experiebat. super hoc omnes dilecta
Regis coniunx Gisela prudentia et consilio viguit, cui
pater erat Herimannus, Dux Alemannicus. Mater eius
Herberga, filia Conradi, regis de Burgundia fuit, cuius
parentes de Caroli magni stirpe procreaverant, unde quidam
de nostris in libello, quem Tetralogum nominavit (a) et
postea

(a)

(a) Auctor notius huius Tetralogi ipse est Wippo, quem ex co-
dice Augustano primus in lucem protulit Henricus Canisius,
eundemque Tomo secundo Editionum antiquarum mise-
ruit, in quo etiam hinc versus allegati reperiuntur.

postea regi Henrico tertio, cum natalem Domini in Ar-
gentina ciuitate celebraret, presentavit, inter alios, duos
versus edidit hoc modo:

Quando post decimam numeratur linea quarta,
De Carolo Magno procedit Gesela prudens.
Cum tanto nobilitatis esset et formae decentissime, mi-
nimo extollentis fuit, in Dei seruitio timorata: in ora-
tionibus et elemosynis assidua: et hoc ut secretius po-
tuit, attendens illud Evangelicum, ne iustitiam suam
faceret coram hominibus. Erat enim liberalis ingenii,
illustri solertis, auida gloriae, non caudis, pudoris
amans, sominei laboris patiens, in casum minime
profusa, in rebus honestis et utilibus abunde larga,
dices in proceribus, semper honores bene tractare peri-
ta. Hoc quorundam hominum inuidia, quo saepe ab
inferioribus fumigat ad superiores, per aliquot dies
a consecratione sua impediebatur. Ceterum, si illud
odium iuste an iniuste pertulerit, adhuc in questione
moratur: tamen virilis proceritas in femina vicit, et
est consensu et petitione principum consecrata, ne-
cessaria Comes regem sequebatur. Hoc de regina inte-
rim orerari, intermissis regalibus gestis: nunc ad eadem
revertar.

*
pag. 468.

De primis gestis Chuonradi Regis. num. 429.

Ad gesta indyti regis Chuonradi stylo reuoluto, quo-
dam sunt dicenda, quo in ipsa die consecrationis
suo fecerat, quo licet parua videantur, mysterio
tamen quodam magnifica pollent. sed quoniam hi-
storia publica scribitur, quod animam lectoris ad no-
uitatem rerum, quam ad figuras verborum attento-
rem facit: magis videtur congruere, ipsam rem in-
tegram persequi, quam mysticis rationibus aliquid pro-
miscue commentari. In ipsa processione Regis tres
venerunt

reuerent ante illum, cum singulis querimoniis: unum erat
Colonus Ecclesie Moguntinensis; alter pupillus fuit; et
quoddam uicua. Dum coram causis audire coepisset,
quidam de principibus suis avertabant eum, dicentes, ne
consecrationis suae aliquam moram faceret, et mature
divina officia audiret; respiciens ad Episcopos, et Vicari-
os Christi, christianissime respondebat: si meam est regi-
mini insistere, et id uoti constantis est, nequaquam differere,
quod apte fieri ualeat; rectius uidetur mihi, facere, quod debio,
quam quid facendum sit, audire ab alio. Memini uos
sopre dixisse, non auditores legis, sed Factores iustificari.
Si autem ad consecrationem, ut dicitis, festinandum
est: tanto cautiur in opere Dei progressus meos conuenit mi-
hi firmare; quanto me arduus Dignitati cognoscere propin-
quare. Nec dicens, in eadem statione moratur, ubi
primum occurrerant illi calamitosa, passibus imo-
tis legem profecrat illis. Hinc paululum procedens,
uenit ante illum quidam, edicens, se expulsus esse
patria omnino sine culpa; quem Rex per brachium
apprehendens, saper omnes circumstantes attraxit
urque, ad solium suum, ibique causam miseri euidam
principum suorum diligenter commendauit. Felix
initium regnandi conuertitur esse, ubi plus festina-
tur ad faciendam legem, quam ad benedicendum Re-
gem; abundantius erat in Rege studium miseratio-
nis, quam desiderium consecrationis: per semitam
iustitiae incedebat, quando regium honorem petebat.
proterat dicere cum psalmista: per meos stetit in via
recta. Firmavit se per gratia bonum, priusquam
conscenderet iudicialem Thronum. Timebat precipi-
tari, si non esset equus in altitudine regali. Satis
erat laudabile, inter noua gaudia, inter deliciae re-
gis ministeria, tot pauperum clamores audire, et
eorum

eorum causas finire.
 noluit negligere, quod cito potuit regere. Renuit ju-
 stitiam dilatare, quoniam illud erat regnare. Distu-
 lit suam. Benedictionem propter regium honorem,
 scriptum est enim: Honor Regis iudicium diligit.

In cunctis rebus nil sibi prodesse valebit,
 sicut iudicium Regis ad officium.
 Ita Rex in talibus causis, pro quibus maxime regia
 auctoritas interpretari solet, hoc est, pro Ecclesiarum,
 viduarum, orphanorum defensione, ad reliqua regi-
 mina sibi ea die viam preparavit.

De itinere Regis per Regna.

Omnia Regis itinera, et in quibus locis summas fe-
 stivitates Natalis Domini et pasche annuatim cele-
 braret, non nimis necessarium narrare putavi, ex-
 cepto, quod id dicendum est, sicubi fuerat, si quid insig-
 ne et clarum acciderat. Si enim omnia observare vel-
 lem, ante me desererent vires, quam materies. Ad gesta
 illius clarissima, quanto ceteris potero, veniam, in
 quibus tantum glorio eminent, ut * de minoribus filere,
 nemini fiat ingratum. Collecto regali comitatu, Rex
 Conradus, primum per regionem Ribuariorum, usque
 ad locum, qui dicitur Aquigrani palatium, pervenit,
 ubi publicus Thronus regalis ab antiquis legibus,
 et a Carolo procijsue locatus, totius regni archisolum
 habetur. Quo sedens excellentissime, Rem publicam
 ordinavit, ibique publica Placito et generali concilio
 habito, Divina et humana iura utiliter distribuabat.
 fama eius vires de virtutibus sumpsit: hodie quam he-
 ri pro tenore pacis prostantior; pro benevolentia gra-
 tia carior; pro regali comitatu honoratior habitus
 est omnibus. Quanquam enim litteras ignoraret, ta-
 men omnem Clerum, cum amabiliter et liberaliter
 palam

* pag. 469.

num. 420.

malam, tum convenienti disciplina secreto prudenter instituit. Militum vero animos in hoc multum attraxit, quod antiqua beneficia parentum nemini posterorum auferri sustinuit. propterea in donariis frequentibus, quibus eos fortia audere coegit, sui similem in toto mundo non posse reperiri estimaverunt. suspiciosum est relatu, quam munificus fuit, quam iucundus, quam constantis animi, quantum imperterriti, bonis omnibus blandus, malis severus, in cives benignus, in hostes acerbus, in rebus agendis efficax, quam maximo usui foret regno, infatigabilis erat: in brevi tantum proficiens, ut nemo dubitaret, post caroli magni tempora aliquem regali sede digniorem non visuisse, unde extat proverbium, Sella Chuonradi habet ascensoria caroli. De hoc proverbio quidam de nostris in libello, quem gallinarium vocavit, satyra quarta protulit hunc versum:

Chuonradus caroli premit ascensoria Regis
Tacibus iudicis nomen seu gloria Regis.

Gentium Regionem transcendit, marinos fluctus
transnatavit: passim dirugabatur sicut, quo inexhausto rigore semper emanabat. Reversus Rex de Ribuaris ad Saxoniam venit, ibi legem crudelissimam e axonum (a) secundum voluntatem eorum, constanti auctoritate roboravit. Deinde a barbaris, qui Saxoniam attingunt, tributa exigens, omne debitum fiscale recepit. Inde Bavariam et Orientalem Franciam pertransiens, ad Alemanniam pervenit. quo transitu regna pacis sedere, et regia tuitione firmissime cingebatur.

Qualiter

(a) Qualis ista lex saxonum fuerit crudelissima, explicabitur in historia juris cap. VI. §. VII.

Gottlieb
Struvius

19

Qualiter Rex cum Italis placitavit.

Anno primi regni sui, Chuonradus Rex diem sanctum pentecostes in Constantia civitate celebravit. Ibi Archiepiscopus Mediolanensis Heribertus, cum ceteris optimatibus Italicis Regi occurrebat, et effectus est suus, fidemque sibi fecit per sacramentorum et obsidum pignus, ut quando veniret cum exercitu ad subvertendum Italiam, ipse eum reciperet, et eum omnibus suis ad Dominam et Regem publice laudaret, statimque coronaret. Similiter reliqui Longobardi fecerant, propter Ticinenses, qui et alio nomine Sappienses vocantur, quorum legati aderant cum manibus et amicis, molientes, ut Regem pro offensione civium placarent, quanquam id adipisci a Rege, iuxta votum suum, nullo modo valerent. In qua autem re offenderint, breviter absolvam. Erat in civitate Sappiensi palatium, a Theoderico Rege quondam miro opere conditum, ac postea ab Imperatore Ottone tertio nimis adornatum. Cognito autem obitu Imperatoris Henrici, antecessoris Chuonradi regis, ut mos est hominum, semper in novis rebus intemperanter se habere, statim Sappienses inconsulto ad imbecilem aulam ruentes,

Ausibus illicitis pregerunt mania Regis.

Totamque palatium usque ad imum fundamenti lapidem eruebant, ne quisquam Regem ulterius infra civitatem illam palatium ponere decrevisset. Ex qua audacia diu magna controversia inter Regem et Sappienses habita est. Dicebant Sappienses: quem offendimus? Imperatori nostro fidem et honorem usque ad terminum vite sue servavimus: quo defuncto, cum nullum

nullum Regem haberemus, Regis nostri domum destruxisse non iure accusabimur. Contrario Rex, scio inquit, quod domum Regis vestri non destruxistis, nam eo tempore nullam haberetis: sed domum regalem scidisse, non valetis inficiari. Si Rex perit, regnum remansit: sicut navis remanet, cuius gubernator cadit: Odes publico fuerant, non privato, iuris erant alieni, non vestri.

num. 431.

Turicum

Alienarum autem rerum invasores regi sunt obnoxii. Ergo vos alieno rei invasores fuistis, igitur regi obnoxii estis. Huiusmodi verbis pluribus instanter obiectis, legati frustra tentatam pacem relinquenter abiierunt. Reliqui vero Italici amplissimis donis à Rege honorati, in pacem dimissi sunt. Rex vero, bene ordinate regno Suevia, ad castrum Turicum perrexit, ibique quorundam Italicos, qui ad Constantiam non venerant, ad domini-um suam recepit. inde post paucos dies ad Basileam civitatem pervenit.

Quod Rex Chuonradus Basileo Episcopum constituit.

Basilea civitas sita est in quodam triviali confinio, id est, Burgundia, Alemannia, et Francia: ipsa vero civitas ad Burgundiam pertinet. Hanc civitatem invenit Rex vacuam Episcopo, cuius precursor Adalbero ante tres menses, quam Rex veniret, migravit à seculo. Ubi simoniaca horreo subito apparuit, et cito evanuit. Etiam Rex et Regina à quodam clerico, nobili viro, nomine Udalrico, qui ibi tunc Episcopus effectus est, immensam pecuniam pro Episcopatu susceperunt: postea Rex in poenitentia motus, voto se obligavit, pro aliquo Episcopatu vel Abbacia nullam pecuniam amplius accipere, in quo voto penè bene permansit: sed filius eius tertius Henricus, qui postea Rex et Augustus effectus est, optime et sine omni scrupulo patrum votum evanavit, quia in omni vita sua pro omnibus dignitatibus ecclesiasticis unius oboli precium non dicitur adhuc accepisse. Rex vero Chuonradus, colloquio regali habito

habito Basilea, et terminis Burgundie ultra volunta-
 tem Rudolphi, eiusdem Burgundie regis, diligenter
 peroccupatis, per Rhenum usque Saxoniam pervenit.
 Quare autem Rudolphi regis meminero, breuiter di-
 cam. Iste Rudolphus Rex Burgundie, iam in senec-
 tute sua regnum, molliter tractaret, maximam inuidiam
 apud principes regni sui comparans, secundum Hen-
 ricum Imperatorem, filiam sororis sue, in regnum invi-
 tauit, cumque post vitam suam regem Burgundie desig-
 nauit, et principes regni iurare sibi fecit. Ad quam rem
 commendandam, Imperator Henricus infinitam pecu-
 niam prope ad soporissimam consumpsit, sed defuncto Im-
 peratore Henrico, Rudolphus rex promissa sua iuri-
 ta fieri voluit. Conradus autem rex, magis augere
 quam minuire regnum intentus, antea sororis sui la-
 bore metum volens, Basileam sibi subiugauit, ut anti-
 maduoceret, an Rex Rudolphus promissa attende-
 ret. Quos postea Gisela regina, filia sororis ipsius
 regis Rudolphi, bene pacificauit.

De Bolislao duc Sclavorum

Eodem anno, quem supra notauimus, Bolislao Scla-
 uigena, dux Sclavorum, insignia regalia et regium
 nomen in insuriam Regis Chuonradi sibi aptauit,
 cuius temeritatem cito mors extirpauit. Filius autem
 eius Mistic similiter rebellis, fratrem suum Ottonem
 quoniam regis partibus favebat, in Rulthiam provinciam
 propulit. Qualiter vero eiusdem Misticis protervita-
 tem, et ceterosdam Udalrici ducis Boemio perfidi-
 am Rex Chuonradus postea compesceret, in loco
 suo dicam.

** De inimicitia inter Regem et
 Ernestum Ducem.*

Eodem tempore, horde pacis Diabolo suadente, Ernestus,
 Rex Alemannie, Chuno, dux Francie, Fredericus, dux

*
 pag. 471.

Lotharingorum cum aliis plerisque contra Regem
Conradum conseruerunt, et multa molientes, multas
munitiones incasum proparantes, nihil nisi calamita-
tatem futuram asperate sunt: quos omnes Rex Conra-
dus pariter mandens, iter suum in Italiam cum copis
destinavit: sed dux Ernestus humiliter iter eius prose-
quutus usque Augustam Vindelicam, interuentu mat-
ris sue Regine, et fratris sui Heinrici adhuic parui
et aliorumque principum, inultum reuente Rege,
vix in gratiam eius receptus est.

num: 492.

Quod Rex cum exercitu Italiam reducit.

Anno incarnationis Christi **MX XVI.** Conradus Rex
consilio et petitione principum Regni filiam suam Al-
ricam suorum Regem post se designavit, illamque Bie-
noni, Augustensis ecclesie episcopo, in tutelam commen-
davit: et supradictis hostibus suis insidias per filium,
et ceteros fideles suos diligenter opponebat, ipse cum exer-
citu copioso Italiam petere cepit, in qua expeditione
supradictus Ernestus, Dux Alemannie, aliquantulum
Regi militans, Cambridonensem Abbatiam dicit contra-
faz et eius opes, liberam rem nisi liberaliter seruire, in
beneficium accepit à Rege, et ad tutandam patriam
honorifice remissus est.

Quod Rex Bapinenses afflixerit.

Rex ingressus Italiam per Veronam inter Mediolanum
et Bapinam, Verellus venit, ibique sanctum Basca cele-
bravit. In ipsis diebus paschalibus Leo, eiusdem civita-
tis antistes, viz multum sapiens, mundum cum sua
reliquit, cui Hardericus, Mediolanensis Canonius,
succesit. Rex vero iam totam pene Italiam planam
sue ditioni subiugavit: Bapinensem urbem, quoniam iam
valde populosa fuit, subito capere non potuit: ipsos
Bapinenses

Ravennenses in gratiam recipere noluit, quia palatium
 quod destruxerant in loco ubi prius fuerat, reedifi-
 care adhuc renuebant: sed defensores eorum, Adelbertum
 Marchionem, et Wilhelmum et ceteros principes in iis-
 dem terminis mirabiliter opprimere cepit; castram
 eorum, nomine Urbam, desolavit; et plura alia Castel-
 la, et munitiones firmissimas dissipavit. Ea tempe-
 state grande malum factum est in Italia propter con-
 tentiones Ravennensium: multo eorum ecclesie in cir-
 cuitu cum ipsis castellis incenso sunt: et populi, qui il-
 luc confugerat, igne et gladio perit: agri vastitate sicut
 vinee truncabantur, editum et introitum Rex prohibe-
 bat: navigium abstulit: mercimonia retulit: et ita per
 biennium omnes Ravennenses afflixit, donec omnia, que
 perceperit, omni dilatione postposita, complerent.

De Seditione, Que Ravenna facta est.

Eodem tempore Rex Chuonradus Ravennam in-
 travit, et cum magna potestate ibi regnavit. Quadam
 die miseri Ravennates eum cum exercitu Regis com-
 movebant, et in multitudine sua confisi, exercitum
 de civitate expellere conati sunt: et per eundem por-
 te angustias eorum, qui foris erant, prohibebant interio-
 ribus succurrere: excitato tumultu, bellum undique
 cepit ingravescere. Quidam in domibus hospites suos
 aggressi sunt: alii in plateis pugnant: alii portas
 obsidebant; plures de muris, multi de turribus altis
 ignaviam prolium cum saxis et sudibus commiserunt.
 Contra Teutonici, armis et ingenio reluctantes, facili-
 agminibus ante et retro, Ravennates circumdabant: et
 fortentius gladius viam ad invicem facientes, eorum qui
 fuerant mediis, mortuos aut sauciatos vel fugientes relique-
 runt. Quidam Comes, nomine Gippo, optimus miles de
 Bavaria

Daicaria, cum Fanone civitatem exiens, eorum qui pontem
superstabant, subiugavit: et plerimi eorum per illum
solum de ponte precipitati, in aqua necati sunt. Rex
vero Chuonradus, sicut erat in cubiculo, hanc seditionem
intelligens, armis corripit, equum profert, et egressus atrium
uti vidit Ravennates bello victos ad ecclesias confugere, et
undique latibula quodere, misertus eorum, quoniam
ex utraque parte sui erant, exercitum de persecutione
ciruam revocavit, et ipse in palatium se recepit. Et hanc
autem facte Ravennates, qui remanserant, in vilicio,
et nudis pedibus atque edertis gladiis, ut lex eorum
precipit, vitis civibus, ante Regem venientes, sicut
ipse precipit, omnibus modis satis faciebant. Ibi Rex
Chuonradus maximam munificentiam in quendam
sauciatum Teutonicum more solito ostendit, cui per
eum magna parte supra talam in pugna penitus abscon-
debatur, cuius circa de corio fadar rex afferri preci-
piens, utramque nummis iussit impleri, et super graba-
tam sauciatum militis iuxta illum poni.

num. 428.

Rex propter Calorem in Montana secessit.

In tempore maximus calor Italiam vexabat, ita ut ani-
malia multa et hominum multitudo inde perirentur.
Rex vero Chuonradus nemini cedens, nisi soli Deo,
et caloribus ostris, ultra Alim Teuvium propter opaca
loca et aëris temperiem in Montana secessit, ibique ab
Archiepiscopo Mediolanensi per duos menses et amplius
regalem victum sumptuose habuit. Hinc decedens
tempore autumnali, Italiam planam iterum peragrans,
habitis consiliis, et regalibus colloquiis in opportunis
locis, atque rebelles in vincula mittens, regnum paci-
ficavit, et sic pertransiens usque ad confinium Galie,
et Burgundie pervenit.

Quod

Quod Legati Rudolphi Regis ad
Chuonradum Regem in Italiam ve-
nerunt.

Inchoante anno natiuitatis Christi **MXXVII** Rex
Chuonradus in Ipse regia civitate, natalem domini celebra-
vit: illius Rudolphi, Regis Burgundie, legati venerant,
promittentes illum Romam venturum ad electionem et
Consecrationem Imperatoriam Regis Chuonradi: quod Rex
gratanter accepit, et remissis legatis cum muneribus,
Ipse Padum transiens, ad Romam tendere cepit. Ve-
niens autem ad Lucam civitatem, invenit eam sibi
adversam, cum Reginhero, et Marchione: ibi Rex pau-
culum moratus, post paucos dies civitatem et Mar-
chionem in deditorem accepit, omnemque Tus-
ciam sibi breviter subiugavit, sicque triumphando Ro-
manam visitat urbem.

Quod Rex Chuonradus Romae

Imperator est effectus.

Igitur Rex Chuonradus, Romam ingressus eodem an-
no, ut supra, id est, à natiuitate saluatoris **MXXVII**
indictione decima, à papa Joanne et universis
Romanis, regio honore in cruce receptus est: et in die
sancto pasche, qui eo anno VII. Cal. Aprilis termina-
batur, à Romanis ad imperatorem electus, imperi-
alem benedictionem à Papa suscepit.

Cesar et Augustus Romano nomine dicitur.

quin etiam Regina Gisela Imperatricis consecratio-
nem et nomen ibidem accepit. His ita peractis, in
duorum Regum presentia, Rudolphi Regis Burgun-
die, et Cnutonis Regis Anglorum, divino officio finito,
Imperator, duorum Regum mediis, ad tribunal suum
honorifice ductus est. In ipsis diebus paschalibus* in-
ter Romanos et Sicilicos pre vili causa orta est seditio
magna

magna. contendebant. huc pro curia curis, cumque se
iudicem, pugnis edidere coepissent, totus exercitus impe-
ratoris commotus est: et armati equites et pedites ex ut-
raque parte convenerunt. Ubi interfectus est ex nostra
parte quidam juvenis, nomine Berengarius, filius Lu-
doldi comitis de Alenmannia, multum nobilitis et bellico-
sus nimis. Romani diu resistentes, ad extremum vi-
ti suggerunt et innumerales ex illis perierunt. Impera-
tor vero predictum juvenem, quoniam sibi dilectus et ha-
miliaris fuerat, iuxta tumulum Cesaris Ottonis sepeli-
ri iussit. postera die Romani, qui seditionem commo-
verant, ante imperatorem venientes, naclatis pedibus
cideri cum nudis gladiis, servi eam torquibus rimineis
circa collum, quasi ad suspensionem preparati, ut Im-
perator iussit, satirificabant.

Quod Imperator in Apuliam venit.

Facta igitur pace inter Romanos et Teutonicos, im-
perator in Apuliam processit: et Beneventanum et
Cappuam, ac reliquas civitates illius regionis seu vi-
sive voluntaria deditione sibi subiuga vit, et Nortman-
niz, qui de patria sua, nescio qua necessitate compul-
si, in Apuliam confluerant, ibi habitare licentiam
dedit, et ad defendendos terminos regni adversus Gre-
corum insidias, eos principibus suis coadunavit. Cuius
rebus vite et prospere sibi cedentibus, imperator re-
versus, proteriens Romam, iterum Italiam pertransiit.

De Tyranno Thaspelgardo.

Eo tempore erat in Italia quidam Tyrannus, Thaspel-
gart Dicitur, qui sub tempore Henrici Imperatoris mul-
ta facinora commisit in regno: sed per marinos recessus
et alias munitiones, quas habuit ultra modum tutas, Ce-
saris Henrici persecutionem evaserat. Erat enim no-
bilis

num. 434.

bilis genere, despicibilis in persona, turpis in moribus,
 magnus predator ecclesiarum et viduarum. Hunc
 Imperator Chuonradus diligentissime insequabatur,
 et insidias sibi ante et retro omnibus modis appropuit.
 Qui dum a quodam suo castro fugere vellet in aliud,
 a militibus Cesaris captus est. Quod dum audiret
 Imperator, cum magna festinantia properabat, ita,
 ut vix centum miliaria latina intra diem et noctem
 pertransiret: cogitabat enim, ut more solito iterum eva-
 deret. Veniente vero Imperatore, presentatus est illi
 ipse Tyrannus. Quem cum videret, fertur dixisse Im-
 perator: nonne est hic ille Leo, qui devoravit bestias
 Italias? per d. Crucem Domini, talis Leo non comedit
 amplius de pane meo: et hec dicens, statim cunctis
 principibus regni adiudicantibus, procepit illum in
 patibulum suspendi. Que suspensio, per omnem il-
 lam provinciam pacem et securitatem diu latentem, simul
 emerferant.

De Coniuratione Quorundam Teutonicorum.

Interea morante in Italia Imperatore apud Teu-
 tonicos, magna invidia, multa consilia, multo fa-
 ctiones adversus Imperatorem incasum exasperant.
 Ut enim a minoribus incipiam, et ad maiores perve-
 niam, quidam Comes in Suevia, Welff nominatus,
 Altes in prediis, petens in armis, et Bruno, Episco-
 pus Augustensis, inimicem confligentes, multa mala
 in prediis et incendiis fecerunt in regno. Ad extre-
 mum predictus Comes ipsam Augustam irumpens, Bra-
 cium Episcopi despoliavit, et totam civitatem vastavit:
 quod postea, cogente Imperatore, totam restituit, et
 Episcopo emendavit. Chano Dux Wormatiensis, pat-
 ruelis Imperatoris, nec fidus Imperatori, nec tamen
 multum noxius illi, interim quietus manebat. *Fride-
ricus*

ricus Dux Lotharingorum, vitreus pro dicit Chuon-
nis, Imperatori inimicando morte propria pro ven-
tus est. **Engstus** Dux Alemannie, principis Impera-
toris Chuonradi, nupter ab eo beneficiis et muneribus sub-
limatur, discedens iterum, instigante Diabolo, rebellio-
nem moliebatur: et consilio quorundam militum suorum
Alsatiam provinciam vastavit, et Castellum Hugonis Co-
mitis, qui erat consanguineus Imperatoris, desolavit.
Deinde magno exercitu juvenum collecto, Burgundiam
invasit: et ultra castrum solo durum, quandam insu-
lam, aggere et vallo firmare cepit: sed **Ruelolphus** ex
Burgundionum veritus hostem Imperatoris recipere,
ad incepto illum prohibuit. Inde reversus supra Tur-
cum, quoddam castrum munivit, et Angiersem ecclesiam
nec non Aobatiam S. Galli nimium distrahendo, non me-
liore damnum patrie intulit: sic posthabita Ege, et
justitia, usque ad Imperatoris reditum, iniquis con-
tibus insistebat.

Ubi Dux **Enestus** se denuo
reddidit.

Haec per totam Italiam confirmata, Imperator Chuon-
radus prospero reditu in Alemanniam venit: et in
Augusta Vindelica colloquium familiare cum suis
fidelibus tenens, de proditoribus patrie tractare ce-
pit, inde ad Oppidum, quod **Uema** vocatur, veniens,
colloquium publice conditum illic habuit. Huc Dux
Engstus non voto supplicia venit, confusus in multi-
tudine militum, quos optimos habuit, ut vel secun-
dam libitum cum Cesare se pacaret, vel inde per
potestatem rediret: et habito colloquio cum suis, pri-
mum monuit eos fidei sacramentaliter promissio:
dehinc hortabatur eos, ne illam desererent, ne hono-
rem suum perderent, non decere eos in memores fore,
in historiis patrum semper Alemannes bene fidei et
stabilitatis in dominos testimonium habere. **Asi sibi**
fidei

fussan
Augiersens

U. num. 425.
1754

pagina
474

fide forent, illis promia, presteris eorum gloriam et hono-
rem esse futurum. Talia dicenti duc Comites, Fredericus
et Anselmus, pro ceteris respondebant, hoc modo: Nolimus
inficiari, quin vobis fidem firmiter promitteremus cont-
ra omnes, preter eum, qui nos vobis dedit: si serui sumus
Regis et Imperatoris nostri, et ab eo illi vestro manti-
pati, non nobis liceret à vobis separari. Nunc verò, cum
liberi simus, et libertatis nostre summum Defensorem,
interca Regem et Imperatorem nostrum habeamus, iubi-
lidum deserimus, libertatem amittimus, quam nemo donus
ut ait quidam, nisi cum vita, simul amittit. Quod cum
ita sit, quicquid honesti et iusti à nobis exquiritis, in
hoc parere volumus vobis: si autem contra hoc vultis, il-
luc revertemur liberaliter, unde ad vos venimus condi-
tionaliter. His auditis, Dux, cum se intelletisset à
suis dimitti, sine omni pactione Imperatori se reddidit.
quem Cesar in sacconiam exulari fecit super quandam
rupem, quò Spibichenstein dicitur, ut ibi castigatus à re-
cellione ulterius desineret.

Quod Rex Burgundie Imperatori occurrabat Basilea.

Imperator pertransiens Alemanniam, cunctos, qui
sibi rebelles fuerant, in deditiōnem recepit, et muni-
tiones eorum deiecit: et perueniens usque ad Basileam
Rudolphum, Regem Burgundie, alloquitur: qui il-
lic sibi occurrabat, extra urbem iuxta vicum, qui
Nittenha dicitur: et habito familiari colloquio, Im-
perator Regem secum duxit in urbem. Confirmata
inter eos pace, Gisela Imperatrix hoc omnia mali-
tante, regnoque Burgundie Imperatori tradito, eodem
pacto, quemadmodum prius Antecessori suo Henrico
Imperatori datum fuerat, Rex iterum donis ampli-
tus, cum suis reversus est in Burgundiam. Impera-
tor verò descendens per Rhenum, in Franciam venit
ibique Dux Chuonò, patruelis eius, prius rebellis, se
reddidit: quem Imperator in liberis custodiis ali-
quantulum

tulum castigarit, destructisque munitioibus suis, quas
optima habuit, in gratiam illam recepit: totumque in
honorem suam sibi restituit. paulo post Adelbero,
Dux Istriarum sive Carinthiarum, reus maje- *pagina
= 475.
statis, victus ab imperatore, cum filiis suis exula-
tus est: et ducatum eius iste Chuono ab imperatore
suscepit: quem ducatum pater eiusdem Chuononis du-
dum habuisse prohibetur. Ita Dux Chuono fidelis et
bene militans imperatori et filio suo Henrico regi,
quousque vixerat, permansit.

De Legatione Episcopi Argentinensis.

Eodem tempore Werinharus, Argentino civitatis epi-
scopus, ab imperatore legatus Constantinopolim mit-
titur. quae dum causa orationis Hierosolymam per-
gere se fingeret, et putavimus, iudicio Domini, quem
fallere nemo valebit, mirabiliter prohibetur est. Nam dum
magnum comitatum hominum, majorem quoque multorum
animalium, equorum, bouum, ovium, porcorum, multaque
delicias seculares ultra modum secum eduxerat, perveni-
ens in Ungariam, a rege Stephano contradita est
sibi via, quod eo tempore nulli oratorum accidit. In-
de reversus per Dardariam, cum omni comitatu suo per-
gens Italiam intravit: et multam circa fines Verone
moratus, tandem cum maximo labore per Venetiam
mare Adriaticum ingressus, navigio calamitoso constan-
tinopolim pervenit. tanquam ab imperatore grecorum
honorifice susceptus esset, secumque satis familiariter
conversaretur, desiderare cepit, ut imperatoris audi-
lio Hierosolymam adiret: quo desiderio, semper aliqua
re intercedente, nunquam potiri valuit. Sequenti vero
tempore obiit, et sepultus est in eadem urbe, et epi-
scopatum eius Wilhelmus, Argentinensis canonicus, sus-
cepit. Legationis tamen causam postea Imperator Gre-
corum aureis litteris Imperatori Chonrado re-
scripsit.

Quod

num: 406.

*Quid Imperator Titum suum Hein-
ricum Regem consecrari fecit.*

Anno Domini MXXXVIII. indictione XI Imperator
Chuonradus filiam suam Henricam, magni ingenii et
bonae indolis puellam, aetate XI. annorum, principibus
regni cum tota multitudine populi adprobantibus, a be-
ato Cigrino Archiepiscopo colonienfi, in regalem aetatem
appud Aquigranti palatium Sallimari fecerat. Tunc in
principali Dominica pasche consecratus et coronatus,
paschalem Octidiam triplicavit. Nam dum in superiori-
bus annis duas coronas, ut est, patris et matris suae
mandatae generaretur, nunc tertia addita,
et per pacis eredit, quam Rex cum Cesare fuit:
prosertim cum is coronatus esset, cuius otas vita diu-
turna satis digna fuerat. Deinde diversa regna perag-
rantes, Caesar per se, Rex sub Tutore et ductore Augusten-
si Episcopo Brunone, cunctos rebelles domabant, et fo-
dera pacis ubique feliciter firmabant.

De Obitu Episcopi Augustensis.

Anno sequenti Imperator in Baicaria Ratispono pas-
cha celebravit: ibi Bruno, Episcopus Augustensis, defun-
tus est, cuius corpus imperatrix prosequuta, cum filio
Henrico rege ad Augustam sedem suam honorifice
sepeliri fecerunt: nobilis enim valde fuit ipse Episco-
pus Bruno, Nam dum esset Frater Henrici Impera-
trix, filius erat matertero Gisele Imperatricis, so-
ror vero eiusdem Episcopi nupta Stephano, regi Un-
garorum, causa fuit Christianitatis, primum in gente
pannonica. Episcopatum vero Augustensem Ever-
hardus suscepit.

Qualiter

Qualiter Dux Ernestus Ducatum
accepit et statim amisit.

Anno Domini **MXXX** Imperator Chuonradus apud
Ingelheim pascha celebravit. Ibi Ernestus supra me-
moratus, dux Alemannie, a custodia solutus, ducatum
recipit, eo tenore, ut Wehelonem militem suum,
qui multis factionibus regnum turbaverat, quasi hostem
reipublice cum omnibus suis persequeretur, usque se fac-
tuzum cum sacramento conficeret. Quod cum esse
facere nollit, hostis publicus imperatoris diiudicatus est,
et penitus Ducatu amisit, cum paucis inde recepit.
Imperator vero ducatum Alemannie Hermannus ju-
nior, frater eiusdem Ernesti, dedit, eamque Warman-
no Constantiensi Episcopo commendavit. Imperator
vero communi consilio omnium principum regni, eun-
dem Ernestum et cunctos partibus et parti reluctantes ab
Episcopi excommunicari fecit, eorumque res publicari
iussit. Ipse imperatrix Gisela (quod dicta est mirabi-
le) sed ante laudabile filium in conspectum sapienti ma-
rito proponens, publicam fidem dedit omnibus, quicquid
illi accidisset, nullam ultionem, neque malum animum
pro hac re se reddituram fore.

Quod Imperator super Ungaris cum
exercitu venit.

Eodem tempore multe dispersiones inter gentem panno-
nicam et Baicarios, culpa tamen Baiciorum facta sunt,
ita ut Stephanus, rex Ungarorum, multas incursiones et
predas in regno Sericorum, id est, Baiciorum fac-
ret: unde commotus Imperator Chuonradus, cum grandi
exercitu super Ungaros venit. Rex autem Stephanus,
minime sufficiens adversus Imperatorem, orationibus
et jejuniis in universo regno suo indictis, presidium Do-
mini tantummodo flagitabat. Imperator tam manitum
regnum

* pagina
476.

num: 497.

regnum fluitis et sylvis intrare non valens, multis tu-
 men predationibus, incendiis circa terminos regni in-
 iuriam suam satis ulciscens, reversus est: volens tempore
 opportuniore coepa sua peragere. Sed filius suus, Rex
 Henricus adhuc puerulus, Sigolberto Frisingensi Epi-
 scopo creditur, legatione Stephani regis pacem rogantis
 accepta, unico consilio principum regni, patre nesciente,
 gratiam reconciliationis annuit: juste et sapienter agens,
 qui regem iniuste iniuriatum, ultra petentem gratiam,
 recepit in amicitiam.

Quod Dux Geneftus auxilium petit
 ab Odone comite.

Interea dum hoc agerentur, prefatus Geneftus, Ducatus
 dignitate privatus, multa cogitans, multa moliens, qua-
 liter imperatori resisteret, magnos labores in vanum con-
 sumpsit. Qui, assumpto Velehelone milite suo, cum
 aliis paucis perrexit in Franciam latinam ad Odonem Co-
 mitem, propinquum suum. Nam mater Odonis et mater
 Giselo imperatricis fuerant sorores. A quo dum consilium
 et auxilium peteret, sive nollet, sive non auderet, nihil
 solatii contra imperatorem sibi dedit.

Qualiter Dux Geneftus perierit.

Dux vero Geneftus reversus, iterum in Alemanniam
 venit, ibique in quadam creta, quo nigra sylva dicitur,
 in locis tutissimis moratur, prope insperabili per ali-
 quod tempus vivebat. Ad extremam dum a militibus
 Cesaris undique coarctaretur, quidam, qui imperato-
 ri favebant, equos, quos dux, et omnes sui optimos habe-
 bat, per insidias in pascuis exceperunt. Dux vero,
 perditis equis, in quibus confidebat, nihil pensi plus
 habens in tanta perturbatione, quid ageret, dubitabat:
 Collectis tamen undique quacumque equis, quos ha-
 bere poterat, cum omnibus, quos tunc habuit, egressus
 est sylva, secum deliberans, melius esse honeste mori,
 quam turpiter vivere. Cumque pervenissent in sal-
 tibus

Sara
du Goo

luis sylvarum ad illam regionem Alemannie, quo Sara
dicitur: viderunt castra deserta, quo priori nocte hostes
occupaverant; consistim perciperunt sibi insidias para-
ri. Nam Manegoldus Comes, miles imperatoris, de ^{* pagina}
Augensi Alobatia magnum beneficium habens ab imperato- 477.
re, et Vuarmanno, Constantiensi Episcopo, qui tunc vi-
ce ducis Heremanni Alemanniam gubernabat, pro officio
locatus fuerat, ne dux Ernestus proditor aut incendia fa-
ceret in regione. At tunc dux Ernestus et inspectores
sui nimium alacres effecti sunt, existimantes, injurias
suas cito ulturas fore in hostibus: arreptoque itinere,
suos persecutores insequi coeperant. Eadem intentione
Manegoldus Comes, et qui cum illo fuerant, huc et illuc
progredientes, itinera ducis diligenter observabant.
Hac occasione utrinque collata, ita coniuncti sunt, ut se
invicem videre et affari possent. Erant autem ex parte
Manegoldi multo plures milites, quam de parte Ducis.

Nec mora, congressi pugnabant acriter omnes.
Ex parte Ducis viri, ferocitate, audacia incitati, ex
altera parte pro gloria, pro remuneratione adducti. Hi,
qui cum duce fuerant, dum nihil de vita cogitarent, om-
nes ad interitum properabant. Dux vero, cum nemi-
ni parceret in hoc proelio, neminem sibi parcentem
invenit, et a pedibus vulneratus, postremo inter-
fectus, occubuit. Ibi cecidit Ernestus Comes, miles
ducis, cuius causa hoc omnia acciderant. Adelber-
tus et Fwerrin, nobiles viri, et alii multi interfecti
sunt ibi. Ex altera parte ipse Manegoldus Comes, lu-
ther huius congregationis, cecidit, et plures alii secum.
Corpus Ernesti Ducis in Constantiam delatum, prius
accepta indulgentia a potestate Episcopali, pro ex-
communicatione, in ecclesia S. Marci sepultum est.
Corpus Manegoldi in Auggia subterratum est.

Accidit hoc bellum semper miserabile multum,
XV. Cal. Septemb. Hoc cum nunciatum esset Imperatori,
fertur dixisse:

Raro canes rabidi futuram multiplicabant.

Rudolphus

Rudolphus Rex Burgundie obiit, et
Odo regnum eius invasit.

num. 438.

al. Udo.

Anno Domini MXXXII. Rudolphus rex Burgundie, avunculus Gisela Imperatricis, obiit in pace, cuius regnum Comes Odo Francigena, filius sororis suae, invasit et quodam castra munitissima sive civitates, seu dolo, seu bello ceperat: nec se regem ausus est facere, nec tamen regnum voluit dimittere. Iserebat quidam, illum dixisse sepe, quod nunquam rex fieri, sed tamen semper et magister esse regis vellet. Eo modo magnam partem Burgundie distraxit. Licet regnum Burgundie Conrado Imperatori, et filio eius Henrico regi, a Rudolpho rege, postquam, ipse superstes non esset, per iudicandum iam dudum confirmatum esset. Sed dum Odo Comes hoc in Burgundia faceret, Conradus Imperator in Sclavonia cum armis fuerat. Quod ibi ageret, vel qualiter postea Odonem expulisset de Burgundia, consequenter dicam. Supra dictus Bolislaus dux Polanorum, mortuus, reliquit duos filios, Misiconem, et Ottonem, Misico, dum fratrem suam Ottonem persequeretur, expulerat eum in Russiam. dum ibi aliquantum tempus miserabiliter viveret, coepit rogare gratiam Imperatoris Conradi, ut, ipso imperante et iuvante, restitueretur patrio suo. Quod dum Imperator facere vellet, decrevit, ut ipse cum copiis ex una parte, et altera frater Otto Misiconem aggredierentur. Hunc impetum Misico ferre non valens, fugit in Boemiam ad Udalricum ducem, cui tunc temporis Imperator iratus fuerat. Sed ille, ut se placaret Imperatorem, voluit sibi reddere Misiconem. quod pactum sceleratum tenuit Cesar, dicens, se nolle inimicum emere ab inimico. Otto restitutus patrio, et dux factus a Cesare, dum post aliquod tempus minus caute ageret, a quodam familiari suo clam interfectus est. Tunc Misico omnibus modis querebat gratiam Imperatricis Gisela, et reliquorum Principum, ut mereretur redire ad gratiam

al. Udo.

tiam

tiam imperatoris. Cesar misericordia motus, dedit sibi
penam, et divisa provincia Bolanorum in tres partes,
Missiconem fecit Tetrarcham: reliquas duas duobus ali-
is commendavit: sui immixta potestate, minor facta est
temeritas. Defuncto Missicone, Casimirus filius eius,
fideliter serviebat hucusque Imperatoribus nostris.

* Quod Imperator cum Filio suo Hein-
rico Rege Burgundiam adiit.

* pagina
478.

Anno Domini MXXXIII. Imperator Conradus, cum
filio suo, rege Henrico, natalem Domini in Argentina ci-
vitate celebravit. Inde collecto exercitu, per Solodorum Bur-
gundiam intravit, et veniens ad Paterniacum monaste-
rium in purificatione sancto Maris, à maioribus et
minoribus regni, ad regendam Burgundiam electus est:
et in ipsa die pro rege coronatus est. Deinde quoddam ca-
stella, quod Odo invaserat, obsedit, sed propter nimiam
asperitatem hyemis, quae tunc fuerat, valde impediebatur.
De qua nimietate frigoris quidam de nostris contenos ver-
sus fecit, quos imperatori presentavit; in quibus tam
miranda res dicuntur, quod equi in castris circa castel-
lum Murat, si prorsus infixissent teret, per temporem diu
aliquid moliti, per noctem ita gelati constringentur,
ut nequaquam, nisi secaribus et sudibus de terra in cir-
citu gelata evelli potuissent. Quidam vero, qui non
habuit adiutorium, equum proprium ita horrentem
interfecit, et corium de cruribus sursum abstulit: reliquum
terre gelato infixum dimisit. Homines quoque multum
confundebantur hoc algore: erat enim una facies juvenum
et senum: omnes erant diu et nocte cani et barbati prop-
ter horridum rigorem glaciis: licet plures juvenes et im-
berbes fuissent ibi: et tamen

Vidit hoc causa fuit, quod Cesar bella reliquit.
Imperator reversus ad Tureticam castrum pervenit:
ibi plures Burgundiorum, regina Burgundis, iam vidua,
et Comes Rupertus, et alii, qui propter insidias Odonis
in Burgundia ad imperatorem venire nequiverunt, per
Italiam

Italiam pergentes, occurrebant sibi, et effecti sui, fide
promissa per sacramentum sibi et filio suo Henrico à
gi, mirifice donati redierunt.

Quod Imperator super Odonem cum num: 439
exercitu venit.

Eiusdem anni estate, Imperator cum exercitu suo su-
per Odonem Comitem in Gallias Francorum venit, di-
cens: si Odo in Burgundia res alienas iniuste quere-
ret, de sue proprio, iuvante Deo, aliquid perdere deberet.
Tunc in regno Henrici, regis Francorum, in prodiis
tamen et beneficiis Odonis tantas devastationes et incendia
fecit Imperator, ut ipse Odo necessitate compulsus hu-
militer veniens, quoreret veniam, promittens Burgun-
diam dimittere, et secundum iussione[m] illius, sibi satisfaci-
ere. Sic Imperator cum suo honore, et Odonis damno
reversus est.

Qualiter Imperator Odonem expulit
de Burgundia.

Anno Domini MXXXIV. Imperator in Bavaria
Ratisbono sanctum pascha celebravit. Huius anni esta-
te, dum Odo profatus promissa non attenderet, sed ad-
huc quandam partem Burgundie, quam iniuste invaserat
obtineret: Imperator Cunradus, ex peditis Teutonicis
et Italis, Burgundiam acce[n]dit. Teutones ex una
parte, et altera Archiepiscopus Mecholanensis et Heri-
bertus, et ceteri Italicis, Ludu Huperti, Comitis de Bur-
gundia, usque Rhodanum fluvium convenerunt. Augustus
veniens ad Genevensem civitatem, Geroldum, principem
regionis illius, et Archiepiscopum Lugdunensem, atque ali-
os quam plures subegit: et reversus castrum Murat cum
fortissimis militibus Odonis munitum obsidens, in ce-
psit, et quos intus invenerat, captivos duxit. Ceteri fau-
tores Odonis hoc audientes, solo timore Cesaris fugerunt:
quos persecutus Cesar, omnino exterminavit de regno, et
acceptis de principibus Burgundie multis obsidibus, re-
dit

Mathilda
filia Sal-
qui Cæsaris

diit per Alsatiam ad imperatricem. Etiam dum ille
in Burgundiam pergeret, imperatrix secuta est eum
atque Rasileam. Inde reversa ad Argentinam civita-
tem, expectavit reditum imperatoris. Eo tempore fi-
lia imperatoris Cunradi et Giseld imperatricis Ma-
thilda, nimio formositate pulchra, Henrico regi Fran-
corum elepsonata, obiit Wormatis, ibique sepulta est.

Quod Rex Henricus Slavos sub- iugavit.

Interea dum hoc, quo superius dicta sunt, impera-
tor in Burgundia faceret, filius suus Henricus Rex,
licet in puerilibus annis, non segniter in publicis con-
suluit in Bohemia, et in ceteris regionibus Slavorum:
ubi et Udalicam, ducem Bohemio, et reliquos quam ille
res Cæsari adversantes, strenue subiugavit, et redolenti
patri occurrenti, de duplici victoria duplici gaudium pro-
paciis effudit. Deinde collectis copiis de Saxonia super-
eos, qui Sattizi et Sinitzi vocantur, quique olim semichri-
stiani, nunc per apostatiam nequissimi omnino sunt paga-
ni, imperator venit: ibique conflictum implacabilem mi-
rabilitate diremit. Inter Saxones enim et paganos fiebat
ea tempestate multo dissensionem et incursionem, cumque
Cæsar veniret, copis quædam ex qua parte pax, quo diu
inviolata inter eos fuerat, prius corrumpetur. Dicebant
pagani, à Saxonibus pacem primitus confundi, id
per duellum, si Cæsar preciperet, probari. Contra Sa-
xones, ad repellendos paganos similiter singulare certamen,
quamvis iniuste contenderent, imperatori sponde-
bant. Imperator, consulentibus principibus suis, licet
non satis caute ageret, hanc rem duello diiudicari in-
ter eos permisit, et statim duo pugiles congressi sunt
uterque à suis electus. Christianus in sola fide, que
sine operibus iustitiis mortua est, confidens, et non di-
ligenter attendens, quod Deus, qui veritas est, omnia
in vero iudicio disponit, qui solem suam curi super
bonos

bonos et malos facit, qui pluit super iustos et iniustos,
 audacter pugnare coepit. paganus autem solam conscien-
 tiam veritatis, pro qua dimicabat, pro oculis habens acriter
 resistebat. postremo Christianus à pagano vulnera-
 tus occidit. Cuius re pagani in tantam elationem et ^{num. 440.}
 audaciam venerunt, ut, nisi imperator adesset, continuo
 iruerent super Christianos: sed imperator, ad compresen-
 das incursions eorum, construxit castrum Werbinam,
 in quo prosidia militum locabat, et principes saxonis,
 ut unanimiter resisterent pagano, sacramento et imperia-
 li iussione constringebat, deinde reversus est in Franciam.
 sequenti vero anno idem castrum à pagano dolo captum
 est, et plures nostrorum, qui in eo erant, ab eis occisi
 sunt. Atque commotus imperator, iterum cum copulis us-
 que Albim fluvium venit. sed cum pagani transitum
 prohiberent, imperator per aliud vadum fluvii partem
 edereitus latenter transmisit: et ita fugatis hostibus,
 ipse per ripam liberam regionem ingrediens, immensis
 devastationibus et incendiis, ubique nisi in locis inest
 pugnabilibus sic humiliavit eos, ut sensum ab antiquis
 imperatoribus propositum, et iam auctum Conrado Im-
 peratori postea persolverent. Nullum enim laboravit
 Conradus Imperator prius, et tum in gente Sclavorum:
 unde quidam de nostris quoddam breviarium versificie fe-
 cit, quod postea imperatori presentavit. Ibi legitur, qua-
 liter imperator interdum in paludibus usque femora
 stabat, pugnant ipse, et exhortans milites, ut pugnarent,
 et victis paganis, nimis acriter trucidabat eos, pro quadam
 superstitione illorum nefandissima. Nam fertur, ut quo-
 dam tempore effigiem ligneam crucifixi domini nostri Je-
 su Christi seclerato ludibrio habuissent pagani, et in eam
 spuerent, atque colaphis edderent: ad extremam oculos
 eruebant, manus et pedes truncabant. Hoc ulciscens im-
 perator, de captis paganis maximam multitudinem pro
 una effigie Christi simili modo truncavit, et varia morte del-
 vit.

vit. Idcirco in eisdem verbis Cesar ultor fidei vocatur
et Romanis principibus. Tito et Vespasiano, comparatur, qui
in ultionem Domini triginta Judaeos pro uno nummo com-
mutaverant, cum Judaei Christiani pro totidem denariis ven-
diderint. Reversus imperator, quicquid hostaculi in reg-
no invenit, in seipsum dividit. Eodem anno Adelbero, dux
Carantanorum, imperatoris gratiam perdens, ducatum amisit,
et in exilium missus est.

* pagina
480.

De Coniuratione Italorum

Item eodem tempore magna et modernis temporibus inaudita
confusio facta est Italia, propter coniurationes, quas fecerat
populus contra principes. Coniuraverant enim omnes Italiae
fides Italici, et Gregarii milites adversus dominos suos,
et omnes minores contra maiores, ut non paterentur aliquid
inultum sibi accideri a dominis suis, supra voluntatem ip-
sorum. Si imperator eorum vellet venire, ipsi per
se legem sibi facerent. Hoc cum nunciatum esset im-
peratori, fertur dixisse: si Italia modo sperit legem,
Coadjuvante Deo bene legibus hanc satrabo.

Et preparans se anno sequenti, Italiam cum copiis intra-
vit. Interea principes Italici, male conceptam coniuratio-
nem periculum generari posse sentientes, convenerunt simul
cum minoribus, et prius exhortationibus et consiliis hoc
eccens malum destrucere conabantur: cum hoc non proderet,
tentabant bello superare, sed in illo proelio minorum incre-
dibilis multitudo sola impusione Caleriarum vicit. Ibi
Episcopus Astensis indigna statione perit, ceteri fugerunt,
et nimium confusi adventum imperatoris egre expectabant.

Quod Rex Henricus III. et Matrem ~~Matrem~~
Cunithonis Regis in coniugium duxerit.

al: Chuno
nis.

Anno domini **MXXXVI**. Henricus rex, filius
Imperatoris, Cnithonis Regis Anglorum filiam, nomine
Chunelindem, pro Regina consecratam, regalibus nuptiis
in coniugium duxit. Eodem anno, ut dictum est, impe-
rator Conradus cum filio Henrico rege Italiam intravit
cum exercitu, et celebrauit natalem Domini Peroniano
Dominito

Dominice incarnationis MXXXVII. Inde ad Medio-
 lanum veniens, ab Heiderico Archiepiscopo magnifice recep-
 tus est in ecclesia sancti Ambrosii. In ipsa die & noscitur
 cuius consilio: ipse gravis tumultus factus est populi Me-
 diolanensis, querentis ab imperatore, si vellet parere con-
 iurationi eorum. Unde commotus imperator, precepit, num: 441.
 ut omnes in urbem prapiensem ad generale colloquium
 venirent. Quod dum factum esset, cunctis reclamantibus
 legem fecit imperator. In ipso placito quidam Hugo co-
 mes, et alii quam plures Italici appellabant Archiepisco-
 pum Mediolanensem pro multis causis, quibus eos offen-
 derat. Imperator vero, vocato Archiepiscopo precepit, ut
 satisficeret omnibus. Quod dum Archiepiscopus renue-
 ret, sensit imperator, omnem illam coniurationem Italico
 ipsius consilio factam esse. Et mox, comprehenso illo, re-
 tinuit in sua potestate. Deinde commendavit eum in cu-
 stodiam adponi patriarcho Aquilegensi, et Chunoni
 duci Carentanorum, qui ab eis ductus est cum imperato-
 ris usque Placentinam civitatem. Quaedam nocte, que-
 dam de familiaribus Archiepiscopi collocavit se, vix ip-
 sius, in lecto, quo ipse iacere solebat, et superduito coo-
 peritorio latuit, ut ita falleret custodes. Archiepiscopus,
 adducto sibi equo à quodam, fugit, et veniens Mediolanum,
 à suis cum magno gaudio susceptus est. Deinde, quicquid
 poterat moliri contra imperatorem, non protulit. Im-
 perator quoque castella sibi adversa destruxit, et iniquas
 coniurationes Italico, iusta lege reduda, extirpavit; et
 veniens Ravennam, sanctum pascha ibi celebravit. Eodem
 anno, in Italia tres Episcopi, Vercellensis, Cremonensis,
 Placentinus, apud imperatorem accusati sunt: quos im-
 perator comprehensos exulari fecit. Quos res displicuit
 multis, sacerdotibus Christi, sine iudicio damnari. Refere-
 bant necis quidam, prorsimum nostrum Henricum regem,
 filium imperatoris, salva reverentia patris, clam detestari
 presumptionem Cesaris in Archiepiscopum Mediolanensem,
 atque in istos tres: et merito, quia, sicut post iudicalem
 sententiam.

sententiam depositionis nullus honor exhibendus est, seu
ante iudicium magna reverentia sacerdotibus debetur. Eodem
anno profatus Comes, Otto de Franconia, in regno imperato-
ris quoddam loca invadens, à Godelone, duci Lotharingo-
rum, et filio suo, Godofrido, et Gerardo comite atque
à militia Episcopi Metensis, pugna comissa cum illo, fu-
giendo interfectus est, et vestidum eius, Cosari in Italiam
addatum, hostem interemptum testabatur. Eo tempore im-
perator Mediolanensis nimium afflixit: et quoniam urbem,
antiquo opere à maxima multitudine munitam, capere
non poterat, quod in circuitu fuerat, igne et gladio con-
sumpsit.

De miraculo, quod accidit in die pentecostes.

Eodem tempore, dum imperator quoddam castrum sancti
Ambrosii, quod curbitum dicitur, iuxta Mediolanum
casseret: accidit ibi, quod plures pro miraculo habue-
runt. In Dominica sancta pentecostes, ante horam ter-
tiam, id est magna serenitate caeli subito fulmina cum tonitruis
erupperunt tanto fortitudinis, ut multa pars hominum
et equorum periret in castris. Quidam pro tanto terrore
in excessum mentis venerunt, ita ut post aliquos menses
vix illis sensus redierit. Venientes autem, qui extra castra
fuerant, nec vidisse nec audisse aliquid tale dicebant.
Eo tempore Imperator archiepiscopatum Mediolanensem
Ambrosio, Mediolanensi canonico, dedit, licet illi ista
donatio parum profuisset. Etiam Cives Mediolanenses,
quicquid habuit idem Ambrosius in illorum Territorio,
demoliebantur, et suam archiepiscopam Heribertum us-
que obitum eius cum honore retinuerunt, sed tamen cum
gratia Henrici regis, filii imperatoris, quod plenius
in gestis regis, si deus voluerit, exequar. Eodem tempo-
re Papa Cremona occurrebat imperatori, et honorifice
receptus et dimissus, Romam reversus est. Imperator
disperso exercitu per regiones, ipse ad montuosa loca
cessit

Secesit propter refrigerium, quoniam ea estate magnus calor imminabat.

De Seditione, quae facta est in Parma.

Eodem anno, hyberno tempore collecto exercitu, imperator transcendens Padum ad Parmam civitatem venit, ibi natalem domini celebravit, inchoante anno Dominico incarnationis **MXXXVIII**. In ipsa die natiuitatis num. 442.
 Domini inter Teutonicos et cives parmenses magna seditio orta est, et quidam bene valens vir Conradus imperator ciborum imperatoris, cum aliis interfectus est. Unde commotus exercitus, gladiis et igne cives aggreditur, et imperator post incendium magnam partem murorum destrui precepit, ut eorum presumptionem non facere inuictam hae ruina aliis civitatibus indicaret. Deinde Imperator transcendens Apenninum montem, in Apuliam tendebat. Imperatrix vero Romam, orandi gratia, venit, inde ad Imperatorem revertitur. Imperator autem ad terminos imperii sui perueniens, Treuam, Benerentanum et Capuam, aliasque civitates Apuliae lege et iustitia stabilivit: dissensiones, quae erant inter Normannos extraneos et indigenas, sola iussione sedavit: et cunctis offensionibus de regno sublatis, feliciter reversus, Viennam venit. Ibi dispositis officionibus, et insidiis adversus Mediolanenses, qui adhuc sibi rebelles fuerant, ceterisque rebus ad voluntatem suam per regnum compositis, patriam reverti decrevit. Eo tempore propter nimium calorem nimia contagio pestilentis exercitum invasit: neque statibus, neque personis peperit. Ibi regina Chuchelindis, coniux Henrici regis. **XV**. Calendis Augusti quasi in limine vite, ingressu mortis, occubuit, relinquens tantamodo solam filiolam de rege, quam postea pater Christo desponsans, in Abbatisam consecrari fecit. Filius imperatricis Hermannus, dux Alemannorum, juvenis bene indolis, et in rebus bellicis strenuus.

* pag. 482.

Filia Henrici a rege

Strenuus, eadem peste gravatus, inter manus peritissimorum medicorum V. Calendas Augusti non sibi magno imperii detrimento obiit. Eodem mense atque sequenti maxima multitudo exercitus, morbo contracta, periit. Corpus regine Feneriam et delicatum, aromatibus conditum, cum Rege et imperatrice ductum ad Germaniam, in propositiva Suthwig sepultum est. De Duce Atalatum fuerat, ut in Constantiam, civitatem Alemannicam, duceretur: sed calore nimio obstante, in Tridento sepelitur.

Quod Imperator Titio suo Regi Burgundiam tradidit.

Eodem Anno Stephanus, Rex Ungarorum, obiit, relinquens regnum Petro, filio senioris suo. Reversus Imperator in Italiam, secretantem exercitum medicis et consilio respiciens, ad dum omne regnum serenitate pacis invenisset illustratum, eisdem anni autumno Burgundiam adiit, et convocatis cunctis principibus regni, generale colloquium habuit cum eis: et diu desuetam atque deletam legem tunc primum Burgundiam prolibare fecerat. Transactis tribus diebus generali colloquio, quarta die, primatibus regni cum universo populo laudantibus, atque rogantibus, Imperator filio suo Henrico regi regnum Burgundie tradidit, eique fidelitatem denuo iurare fecit. Quem Episcopi cum ceteris principibus in ecclesiam sancti Stephani, quae pro Capella Regis solentur habetur, deducentes, hymnis et canticis Deum laudabant, populo clamante, et dicente, quod pax pacem generaret, si Rex cum Cesare regnaret. Reversus Imperator per Basilicam descendens, Franciam orientalem, et Saxoniam, atque Trisiam, pacem

pacem firmando legem faciendo revifit.

De obitu Imperatoris.

Anno Domini incarnationis MXXXIX. dum Imperator Conradus iam in Filio suo rege Henrico regnarem, imperii autem spem bene locatam consideret, cumque penè omnia per regnum ad libitum suum inclinata videret: ipso anno diem sanctum pentecostes apud Traiectum, civitatem Trifid, celebravit, ubi cum sacratissimam solennitatem venerando, magnifice cum filio et imperatrice coronatus, procederet ad mensam, mediocri dolore correptus est, tamen ne tantodiei contumiam perturbaret, dolorem dissimulavit. sequenti die, cum morbo lethali vehementer insisteret, imperatricem cum filio rege ad prandium edui iubet de cubiculo. Interea Imperator finem sibi imminere sentiens, sicut in vita sanus, in actu semper constans et strenuus fuit, ita in extremis nihil sequioris fidei permansit: et vocatis Episcopis, corpus et sanguinem Domini, et crucem sanctam cum reliquit: sanctorum apporari fecerat: et erigens se cum lacrymis valde affectuosè, in confessione pura et oratione intenta, sanctorum communionem ad peccatorum remissionem devotissime accipiens, Imperatrici et filio regi Henrico persida monita valedicens, ex hac vita migravit XV. Nonas Junij, feria II. indictione VII. Viscera imperatoris apud Traiectum condita est sunt, et rest locum sepulture denis et pro diis ampliavit. Reliquum corpus ab imperatrice et filio rege, ut optime exco-gitari poterat, involutum et reconditum, usque Agrippinam Coloniam vectum, per cuncta cœnobîa illius civitatis atque elloquentis seu Wormatis, sive illorum quo in medio fuerant, omni populo sequente et orante deportatum, incredibile oratione et ~~factis~~ ^{al: multis} imaginis elemosynis pro redemptione animo factis, tricesima octava, quâ obdormivit, die, in spira civitate, quam ipse

num. 443.

al: multis

ipse Imperator sicut et postea filius, multum subli-
mavit, honorifice sepultus est. Etiam gratiam Cunra-
do Imperatori Deus addidit, quod non vidimus, neque ^{pagina} 483.
audivimus tantarum Lamentationum universorum, tot ora-
tiones, tales elemosynas alicui Imperatorum corpore
insepulto factas, et sicut percipimus, referente Episcopo
Henrico Lausanensi, cum ceteris Burgundionibus, qui
illum de obitu usque sepulturam prosecuti sunt, filius
Cesaris Henricus deo ad omnes introitus Ecclesiarum
et ad extremum, ad sepulturam humeros suos corpori
patris ultra modum humili devotione supponit: et
non solum, quod filius patri in charitate perfecta,
sed quod servus domino in timore sancto debet, hoc to-
tum deo patri defuncto studiosissime exhibuit. Hoc
de Imperatoris Cunradi gestis breviter scripsimus, de qui-
bus si quicquam intactum omnino dimisimus, hoc in-
auditam esse a nobis credatur. Si autem aliquid stric-
tius, quam veram magnitudinem sui extenderet, dictum
est, illud propter eam modicam legentis factam esse,
veraciter attestabimur. pro quo quidam de nostris Can-
tilenam Lamentationum fecerat, quam postea filius
suo, Henrico regi, in Constantia civitate presenta-
vit, quarum Lamentationes huius, quoniam eisdem operis
sunt, inferere non incongruum putavimus.

Versus pro obitu Cunradi Im- peratoris.

I.

Qui vocem habet serenam hanc proferat Cantilenam
De illo Lamentabili et damno ineffabili

Laget

Laget (a) omnis homo, forissecus et in domo,
 Susspirat populus Dominum, vigilando pro somno,
 Rex Deus, vivos tuere, et defunctis miserere.

(a)

II.

Anno quoque millesimo nono et (b) trigesimo
 A Christi nativitate nobilitas cuit late
 Et cosar (c) caput mundi, et cum illo plures summi,
 Occubuit Imperator Cunradus legum (d) amator,
 Rex Deus, vivos tuere, et defunctis miserere.

(b)

(c)

(d)

III.

Eodem ~~anno~~ tempore occasus fuit glorio,
 Quil stella matutina chunelinda regina,

al. vero (e)

Aeu quantum (f) crudelis annus, corruerat Herimannus,

(f)

Militer Imperatricis, Dux ~~francorum~~ timidus (g) inimicus,

al. timendus (g)

Quil Chano (h) Dux Francorum et pars magna se-
 niorum (i),

(h)

(i)

Rex Deus, vivos tuere, defunctis miserere.

(a) Ecc. Laget.

(b) Ecc. Atque.

(c) Ecc. cuit.

(d) Ecc. legum.

(e) Ecc. vero.

(f) Ecc. quam.

(g) Ecc. timendus.

(h) Ecc. Luono.

(i) Ecc. ingenuorum.

* IV.

* pagina
= 484.

(a) Imperatoris gloria sit nobis in memoria,
 Et recanti (a) mentione, vivat vir indolis cono.
 (b) (c) Fiat (b) dominator probus (c) frequenti carmine novus,
 (d) (d) proclara fama post mortem, cito proset hunc confor-
 Rex Deus, vivos tuere, defunctis miserere. tem.

V.

at: fuit sub
 Regum sanguine genitus, omnes procellit penitus,
 gloriosus in persona, pulcher ~~regis~~ sub sua corona,
 Sceptum, regnum, imperium, nulli erat plus congruum:
 Rempublicam honoravit, huius causa laboravit.
 Rex Deus, vivos tuere, defunctis miserere.

VI.

Postquam replevit Franciam, per pacis abundantiam
 Mitigavit Alemannos, et omnes regni tyrannos,
 c. a. roenicus et etericis improuit fona legio,
 Viridit sua magnalia probabitur Italia.
 Rex. Deus, vivos tuere, defunctis miserere.

VII.

- (a) Ecce. frequentiore
- (b) Ecce. vivat.
- (c) Ecce. et.
- (d) Ecce. et.

Collat
V

VII.

Roma subiecit se primum à summo usque ad imum,
 Edempti sunt Ravennates in bello suo primates,
 conturbant Veronenses in victi Cosaris enses,
 Ac Speria se prostravit, imperanti supplicavit.
 Rex Deus, vivos tuere, defunctis miserere.

VIII

Reversus Alemanniam, invenerat calumniam,
 Quam hic dissipavit Cosax, ut ventus pulveris instar,
 Omnes simul perierunt, qui prodatores fuerunt,
 Et cives prostanti primi idcirco ~~facti exuri~~ ^{al. sunt exur-}
 Rest Deus, vivos tuere, defunctis miserere. ^{tati.}

IX.

Vel moratus imperator pacis ubicunque dator,
 Bellam intulit paganis, ne noceret Christianis,
 Non defendit eos palus, nulla fuit aquis salus,
 Cene coercerat Delanos, Barbaros, et omnes pravor.
 Rex Deus, vivos tuere, defunctis miserere.

Finis Wypponis.

Collatg. per solg.

V V

[Faint, illegible handwritten text within a rectangular border]

[Faint handwritten text at the bottom right]